

Η Εκπαίδευση για
την Αλλαγή

Η αλλαγή για την
Εκπαίδευση

 Μανιφέστο

Η Εκπαίδευση για την Αλλαγή Η Αλλαγή για την Εκπαίδευση

Μανιφέστο των Εκπαιδευτικών για τον 21^ο αιώνα από το Συνέδριο: *Η επαγγελματική εικόνα και το ήθος των εκπαιδευτικών*, Απρίλιος 2014, Συμβούλιο της Ευρώπης, Στρασβούργο

Ετοιμάστηκε από την

Κοινότητα Πρακτικής του Προγράμματος Pestalozzi
Επιτροπή Παιδείας και Πολιτισμού του Συνεδρίου
Διεθνών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων του
Συμβουλίου της Ευρώπης

Συντάχτηκε από

Brigitte Besson
Josef Huber
Pascale Mompoint-Gaillard
Sabine Rohmann

Μετάφραση στα Ελληνικά από

Σοφία Κίτσου
Βαρβάρα Κοζιώρη
Νικόλας Λεμωνιάτης
Θάνος Σαββίδης

Επιμέλεια Ελληνικής μετάφρασης

Μαρία Σφέτκου

Συντονισμός για την Ελληνική μετάφραση

Άννα Μαρία Παναγιωτίδου

Συμβούλιο της Ευρώπης

Γαλλική έκδοση:

Eduquer au changement – Changer l'éducation

Οι απόψεις που εκφράζονται σε αυτήν την εργασία είναι στην ευθύνη των συγγραφέων και δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα την επίσημη πολιτική του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Όλες τα αιτήματα που αφορούν στην αναπαραγωγή ή μετάφραση μέρους ή του συνόλου του παρόντος εγγράφου πρέπει να απευθύνονται στη Διεύθυνση Επικοινωνίας (F-67075 Strasbourg Cedex ή publishing@coe.int). Όλες οι λοιπές επικοινωνίες όσον αφορά το έγγραφο πρέπει να απευθύνονται στη Διεύθυνση Δημοκρατικής Ιδιότητας και Συμμετοχής – Πρόγραμμα Pestalozzi, pestalozzi@coe.int

Εξώφυλλο και layout:

Έντυπα και Δημοσιεύσεις Τμήμα Παραγωγής (SPDP), Συμβούλιο της Ευρώπης
Φωτογραφίες εξωφύλλων: Shutterstock

@Council of Europe, Ιούνιος 2015
Εκτύπωση στο Συμβούλιο της Ευρώπης

Περιεχόμενα

Πρόλογος	5
Τι είναι αυτό το μανιφέστο, σε ποιόν απευθύνεται, τι περιέχει και γιατί υπάρχουν αυτοί οι εγκάρσιοι προβληματισμοί; Ποιος είναι ο σκοπός του;	5
Ιστορική αναδρομή, ελπίδες και προσδοκίες	6
Εισαγωγή.....	8
Κάνουμε τα σωστά πράγματα στην εκπαίδευση και με την εκπαίδευση;	8
Κάνουμε τα πράγματα σωστά στη καθημερινή εκπαιδευτική πολιτική και πρακτική;	8
Πως γνωρίζουμε ότι κάνουμε τα ορθά πράγματα σωστά; Και, είμαστε προετοιμασμένοι για αυτό;	9
Είμαστε προετοιμασμένοι;	10
Είμαστε έτοιμοι;.....	10
Οι προκλήσεις μας σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον.....	11
Ένα οικονομικό περιβάλλον	12
Ένα ψηφιακό περιβάλλον.....	13
Ένα περιβάλλον διαφορετικότητας.....	14
Ένα πεπερασμένο περιβάλλον	15
Ο κόσμος της εκπαίδευσης.....	17
Ένας κόσμος για αναστοχασμό, βασισμένο στις αξίες.....	17
Η παιδαγωγική δεν είναι ουδέτερη.....	18
Οι ικανότητες των εκπαιδευτικών	19
Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών	23
Συμμετοχή.....	24
Η εικόνα και η καταξίωση των εκπαιδευτικών	25
Πρόσληψη εκπαιδευτικών.....	25
Δράσεις για αλλαγή	27
Πρόσβαση στην ανανεωμένη γνώση.....	27
Παιδαγωγική και εκπαιδευτική σχέση	28
Η ήρεμη άσκηση του επαγγέλματος	29
Το σχολείο στην κοινωνία ή η κοινωνία στο σχολείο;	30
Οδηγός για περαιτέρω μελέτη	31
Έγγραφα του Συμβουλίου της Ευρώπης	31
Άλλα	31

Πρόλογος

Αν μια κοινωνία αναγνωρίζει ως κεντρικό το ρόλο της εκπαίδευσης τη διατήρηση του μελλοντικού δημοκρατικού της προορισμού, θα πρέπει να αναγνωρίζει και τους δασκάλους της, με τέτοιο τρόπο που να καθιστά το επάγγελμα¹ τους βιώσιμο και ελκυστικό.

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι οι εκπαιδευτικοί είναι σημαντικοί παράγοντες για την κοινωνική αλλαγή και ότι η επιτυχία της εκπαίδευσης για βιώσιμες δημοκρατικές κοινωνίες εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το επάγγελμα του εκπαιδευτικού. Ωστόσο, πολλοί αναγνωρίζουν ότι η κοινωνία σήμερα δεν αξιολογεί το ρόλο των εκπαιδευτικών όπως του αξίζει. Σε πολλά μέρη οι εκπαιδευτικοί και το επάγγελμα του εκπαιδευτικού συνοδεύονται με μια αρνητική εικόνα και την έλλειψη αναγνώρισης και κοινωνικού κύρους.

Για να υλοποιήσουν πλήρως το ρόλο τους, οι εκπαιδευτικοί μπορούν και πρέπει να υποστηριχθούν και η ευθύνη να διαμοιραστεί. Θέματα καταξίωσης και αναγνώρισης (οικονομικής και κοινωνικής), η επαγγελματική εξέλιξη και οι συνθήκες εργασίας είναι θεμελιώδους σημασίας για να αναπτύξουν οι εκπαιδευτικοί την ικανότητα να αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους για μία εκπαίδευση προς βιώσιμες δημοκρατικές κοινωνίες.

Επιπλέον, και πάνω απ' όλα, αυτό που χρειάζεται είναι ένα όραμα για την εκπαίδευση και το ρόλο που παίζουν οι εκπαιδευτικοί σ' αυτήν, ένα όραμα που θα συνδέεται με το όραμα της κοινωνίας στην οποία θέλουμε να ζήσουμε και που θέλουμε να ζήσουν τα παιδιά μας. Ένα όραμα, πέρα από τις καθημερινές ανησυχίες που θα προσφέρει έναν προσανατολισμό αναφορικά με το τι είναι αυτό που κάνουμε και γιατί το κάνουμε και το οποίο στη συνέχεια θα καθορίσει το πώς το κάνουμε και πώς θα το κάνουμε στο μέλλον.

Οι σημερινοί εκπαιδευτικοί θα εξακολουθούν να διδάσκουν το 2030. Όσοι μπαίνουν στην εκπαίδευση σήμερα θα εξακολουθούν να διδάσκουν και πέρα από το 2040. Αυτό το έγγραφο αφορά αυτούς αλλά και όλους τους φορείς που συμμετέχουν στα εκπαιδευτικά συστήματα του σήμερα. Έχει τη μορφή ενός μανιφέστου² για όλους εκείνους, που εμπνευσμένοι από αυτό, είναι διατεθειμένοι να το εξελίσσουν περαιτέρω.

Τι είναι αυτό το μανιφέστο, σε ποιόν απευθύνεται, τι περιέχει και γιατί υπάρχουν αυτοί οι εγκάρσιοι προβληματισμοί; Ποιος είναι ο σκοπός του;

Το μανιφέστο αυτό είναι ένας αναστοχασμός από επαγγελματίες της εκπαίδευσης σχετικά με το όραμα και το σκοπό της εκπαίδευσης καθώς και τον ρόλο τους μέσα σ' αυτήν. Αναδεικνύει επίσης τις αλλαγές που είναι απαραίτητες να γίνουν αν θέλουμε η εκπαίδευση να συνεισφέρει σε ένα μέλλον για βιώσιμες δημοκρατικές κοινωνίες.

¹ Οι όροι "επάγγελμα" και "επάγγελμα του εκπαιδευτικού" χρησιμοποιούνται μέσα στο έγγραφο με μία ευρεία έννοια (πχ, ένα αμειβόμενο επάγγελμα, που απαιτεί αξιόλογη εκπαίδευση και τυπικά προσόντα). Δεν εμπλέκεται στη συζήτηση για το εάν η διδασκαλία είναι επάγγελμα ή όχι.

² Ένα Μανιφέστο μπορεί να γίνει αντιληπτό ως μία έγγραφη δήλωση της πρόθεσης, των κινήτρων, των οπτικών του εκδότη του, είτε πρόκειται για πρόσωπο, ομάδα ή κίνημα που αντιδρά στην ανάγκη για αλλαγή μιας δεδομένης κατάστασης και προτείνει κατευθύνσεις και ιδέες που είναι αναγκαίες ώστε να επιτευχθεί η επιθυμητή κατάσταση.

Αυτό το μανιφέστο, στον πυρήνα του, προτείνει μια εικόνα και ένα ήθος για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού. Απευθύνεται εξίσου σε όλους όσους έχουν ενεργό ρόλο και ευθύνη για την εκπαίδευση και τη μάθηση. Αφορά όλα τα επίπεδα της επίσημης εκπαίδευσης, από την προσχολική έως την τριτοβάθμια, καθώς και όλες τις μορφές της μη τυπικής εκπαίδευσης και της άτυπης μάθησης. Με λίγα λόγια, παρόλο που θέτει τους εκπαιδευτικούς στο κέντρο, αφορά κάθε έναν από εμάς, είτε ως δια βίου μαθητές είτε ως γονείς ή ως κοινωνικούς, πολιτικούς και πολιτιστικούς φορείς.

Απευθύνει τις υπάρχουσες πεποιθήσεις σχετικά με την εκπαίδευση και επιχειρεί να επαναπροσδιορίσει το ρόλο και τις ικανότητες των εκπαιδευτικών μέσα σε ένα πλαίσιο διαμοιρασμένης ευθύνης όπου όλοι όσοι έχουν μερίδιο στην εκπαίδευση - γονείς, εκπαιδευτικοί, μαθητές, εκπαιδευτές, σχολική διοίκηση, υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, κοινωνικές οργανώσεις πολιτών αλλά και το ευρύτερο κοινό - έχουν ένα ρόλο να παίξουν μαζί με το δάσκαλο ως ένα διακεκριμένος επαγγελματίας. Εστιάζει προς την αναγκαιότητα μιας ριζικής αλλαγής της νοοτροπίας και των πεποιθήσεων γύρω από την εκπαίδευση και θέλει να προσφέρει υποστήριξη σε όλους εκείνους που επιθυμούν να δώσουν μορφή σε μια εκπαιδευτική πρακτική που θα προετοιμάζει για τις προκλήσεις του σήμερα και του αύριο - και οι οποίοι πιστεύουν ότι αυτές οι προκλήσεις δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν επιτυχώς με τα εργαλεία του χθες.

Θέλει να προσφέρει μια συνεκτική άποψη αυτών των προκλήσεων, των σκοπών που εξυπηρετεί η εκπαίδευση καθώς και των διαθέσεων, των στάσεων, των δεξιοτήτων και των γνώσεων που απαιτούνται. Το επιδιώκει έχοντας ως σταθερή βάση τις αξίες και τις θεμελιώδεις αρχές του Συμβουλίου της Ευρώπης – δημοκρατία, ανθρώπινα δικαιώματα και κράτος δικαίου - και την επίδρασή τους στη μελλοντική μορφή των δημοκρατικών κοινωνιών μας, αλλά και στο τι μπορεί αυτό να σημαίνει για την εκπαιδευτική πρακτική. Το 2012 το Συμβούλιο της Ευρώπης υιοθέτησε μία πρόταση για ποιότητα στην εκπαίδευση³, η οποία συνδέει αυστηρά την ποιότητα με ένα πλαίσιο δημοκρατίας, ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κοινωνικής δικαιοσύνης, και η οποία αποτελεί συνέχεια προβληματισμών που εκφράστηκαν σε προηγούμενες προτάσεις και ρυθμιστικά κείμενα, τα οποία αναφέρονται στην εκπαίδευση ως δημόσια ευθύνη και στη σημαντικότητα της πρόβλεψης σχετικά με την εκπαίδευση και την εκπαιδευτική πρακτική, με τρόπο που να καλύπτει όλο το φάσμα των σκοπών που θα πρέπει να εξυπηρετεί η εκπαίδευση: προετοιμασία για την αγορά εργασίας, προετοιμασία για τη ζωή ενός δημοκρατικού πολίτη, προσωπική ανάπτυξη καθώς και διατήρηση και περαιτέρω ανάπτυξη μιας ευρείας βάσης γνώσεων.

Οι παραπάνω προβληματισμοί είναι από τη φύση τους εγκάρσιοι. Η εκπαίδευση για τη δημοκρατία δεν μπορεί να περιοριστεί σε ένα επίπεδο και σε μία ηλικία της εκπαίδευσης, ούτε μόνο σε μία τυπική εκπαίδευση, ή μία μη τυπική ή άτυπη εκπαίδευση. Η εκπαίδευση για τη δημοκρατία χρειάζεται να διατρέχει όλες τις εκπαιδευτικές προσπάθειες σε όλα τα εκπαιδευτικά πλαίσια. Όσο για την τυπική εκπαίδευση, δεν μπορεί να συμπεριλαμβάνεται αποκλειστικά σε έναν επιστημονικό κλάδο ή ένα εκπαιδευτικό αντικείμενο και χρειάζεται να αποτελεί ένα ζωντανό μέρος του συνόλου της διδακτικής και της μάθησης είτε εκτυλίσσεται στις τάξεις, σε επίπεδο σχολείου είτε έξω από αυτό.

Ιστορική αναδρομή, ελπίδες και προσδοκίες

Τον Ιούνιο του 2011 οι υπουργοί Παιδείας των κρατών-μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης εξέτασαν το βασικό ρόλο που παίζουν οι εκπαιδευτικοί για την κοινωνική αλλαγή, για τη βιωσιμότητα των δημοκρατικών κοινωνιών στα χρόνια και τις δεκαετίες που έρχονται. Μεταξύ 2010

³ Σχετικά έγγραφα και δημοσιεύσεις υπάρχουν στη λίστα με τον τίτλο «Περεταίρω μελέτη» στο τέλος του εγγράφου.

και 2011 μια διεθνής δεξαμενή σκέψης, που υποστηρίζεται από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Robert Schuman, δημιουργήθηκε για να διερευνήσει τι θα χρειαζόταν ώστε να επανεξεταστεί ριζικά ο προσανατολισμός της εκπαιδευτικής πολιτικής και πρακτικής μας. Ένα σεμινάριο του Προγράμματος Pestalozzi το 2012 εξέτασε «Το να είσαι δάσκαλος στο 2032» και τι θα μπορούσε αυτό να σημαίνει στην πράξη: οι αλλαγές στο σχολικό πλαίσιο και τι αυτές οι αλλαγές συνεπάγονται για την καθημερινή πρακτική των εκπαιδευτικών.

Καθ' όλη διάρκεια του 2013 μια ομάδα εργασίας με θέμα: «Το επάγγελμα των εκπαιδευτικών στον 21ο αιώνα» της Επιτροπής Παιδείας και Πολιτισμού της Διάσκεψης των Διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων (INGO) του Συμβουλίου της Ευρώπης μαζί με την Κοινότητα Πρακτικής του Προγράμματος Pestalozzi πήγαν την εργασία παραπέρα. Μια δομημένη σειρά από συνεντεύξεις με περισσότερους από 150 εκπαιδευτικούς από όλη την Ευρώπη ανέδειξε την τρέχουσα πρακτική και τις ανησυχίες γύρω από το επάγγελμα, ιδίως σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και τα θέματα παιδαγωγικής.

Η ανάλυση πρόσφατων ερευνών καθώς και δηλώσεων και προτάσεων των τελευταίων δεκαετιών δείχνει πόσο σημαντική είναι η επιλογή μίας φιλοσοφίας γύρω από την εκπαίδευση αλλά και η επιλογή των παιδαγωγικών προσεγγίσεων που θα την υποστηρίζουν.

Το μανιφέστο αυτό προετοιμάστηκε από εκπροσώπους της Κοινότητας Πρακτικής του Προγράμματος Pestalozzi και της ομάδας εργασίας με θέμα «Το επάγγελμα των εκπαιδευτικών στον 21ο αιώνα», της Επιτροπής Παιδείας και Πολιτισμού της Διάσκεψης των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης για το συνέδριο που οργανώθηκε από κοινού με τίτλο: «Η επαγγελματική εικόνα και το ήθος των εκπαιδευτικών», τον Απρίλιο του 2014 στο Συμβούλιο της Ευρώπης στο Στρασβούργο.

Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων του συνεδρίου εξέφρασε την πεποίθηση ότι το μανιφέστο αυτό - αναθεωρημένο και προσαρμοσμένο υπό το φως των συζητήσεων και των ανατροφοδοτήσεων κατά τη διάρκεια του συνεδρίου - αντανάκλα όχι μόνο τις μεγαλύτερες ανησυχίες τους, αλλά και τις βασικές λεωφόρους για μελλοντικές εξερευνήσεις.

Θα πρέπει να εκληφθεί ως ένα μήνυμα από επαγγελματίες προς άλλους επαγγελματίες και φορείς χάραξης πολιτικής. Παρά τις διαφορές που υπάρχουν στο πλαίσιο των διαφορετικών ευρωπαϊκών σχολικών τάξεων και στους χώρους μάθησης, οι βασικές αρχές και οι προσανατολισμοί που εμπεριέχονται σ' αυτό το μανιφέστο μπορούν να προσφέρουν ένα κοινό όραμα για το τί η εκπαίδευση για τη δημοκρατία πρέπει και μπορεί να σημαίνει στον 21ο αιώνα.

Και ελπίζουμε ότι αυτό το μανιφέστο θα προκαλέσει και θα τροφοδοτήσει συζητήσεις για το σκοπό και την πρακτική της εκπαίδευσης σε όλη την ήπειρο, και ακόμη παραπέρα, για να δούμε πώς μπορεί να μας βοηθήσει να προχωρήσουμε περισσότερο προς την επιθυμητή αλλαγή των πρακτικών μέσα στις τάξεις μας σε όλη την Ευρώπη και οπουδήποτε αλλού.

Το Πρόγραμμα Pestalozzi του Συμβουλίου της Ευρώπης έχει ανοίξει το χώρο <http://changeforeducation.info> για να επιτρέψει σε όλους όσους ενδιαφέρονται να συνεχίσουν να παρακολουθούν αυτές τις κρίσιμες συζητήσεις και εξελίξεις και να μοιραστούν τις εμπειρίες τους.

Αύγουστος του 2014, Στρασβούργο, Γαλλία

Εισαγωγή

Κάνουμε τα σωστά πράγματα στην εκπαίδευση και με την εκπαίδευση;

Υπάρχει μια ανάγκη για ριζική αλλαγή της νοοτροπίας και των πεποιθήσεων σχετικά με την εκπαίδευση. Αυτό αφορά τόσο στο ερώτημα του τι κάνουμε - και γιατί το κάνουμε - όσο και στον τρόπο που το κάνουμε. Η αλλαγή αυτή υποστηρίζεται επίσης από την έκκληση για μια ισορροπημένη ανάπτυξη των διαφορετικών σκοπών της εκπαίδευσης από τους οποίους i) η προετοιμασία για την αγορά εργασίας και ii) η ανάπτυξη και διατήρηση μιας ευρείας βάσης γνώσεων - φαίνεται να είναι στην πρώτη γραμμή της τρέχουσας εκπαιδευτικής λογικής και πρακτικής. Αν και αναγνωρίζει τη σημασία αυτών των υποχρεώσεων, αυτό το μανιφέστο ζητά να εστιάσουμε περισσότερο σε δύο άλλους σκοπούς: iii) την εκπαίδευση ως προετοιμασία για μία ζωή ως ενεργοί πολίτες στις σύγχρονες, περίπλοκες και δημοκρατικές κοινωνίες του σήμερα και του αύριο, καθώς και iv) την εκπαίδευση για την προσωπική ολοκλήρωση του ατόμου.

Κάνουμε τα σωστά πράγματα στην εκπαίδευση και με την εκπαίδευση; Η εκπαιδευτική μας πράξη αντιπροσωπεύει και αντικατοπτρίζει το όραμα της κοινωνίας που θέλουμε να προωθήσουμε; Ποιο όραμα της κοινωνίας προωθούμε πραγματικά μέσα από την τρέχουσα πρακτική; Μαθαίνουν οι μαθητές αυτό που είναι σημαντικό γι' αυτούς σήμερα ... και για την κοινωνία του αύριο; Ετοιμάζουμε μια κοινωνία με βάση τα ενεργά ανθρώπινα δικαιώματα, το πνεύμα της δημοκρατίας, της συνεργασίας και της δικαιοσύνης; Δομούμε και οργανώνουμε έναν κόσμο που θα είναι βιώσιμος από περιβαλλοντική αλλά και από οικονομική άποψη, με κατεύθυνση την αρμονική συμβίωση;

Ο κόσμος αλλάζει συνεχώς.. Κάποιοι λένε ότι αυτό συμβαίνει με πρωτοφανή ταχύτητα. Το πώς μοιάζει ο κόσμος σήμερα - επιφανειακά - έχει λίγο να κάνει με αυτό που έμοιαζε τους αιώνες κατά τους οποίους γεννήθηκε ο υφιστάμενος σχεδιασμός της εκπαίδευσης. Οι παγκόσμιες προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε, θα απαιτήσουν ανθρώπους με έντονες και καλά ανεπτυγμένες ικανότητες για καινοτομία και δημιουργικότητα, ανθρώπους που είναι ικανοί και έχουν την κλήση να σκέφτονται έξω από τα συνηθισμένα (έξω από το «κουτί»), να παρατηρούν και να αναλύουν με κριτική σκέψη και να λύνουν προβλήματα μέσω συνεργατικής μάθησης και εργασίας, ανθρώπους που είναι σε θέση να ζουν και να εργάζονται σε ποικιλόμορφες ομάδες και κοινωνικά πλαίσια.

Τέτοιες ικανότητες ζωής (*savoir-être*), πρακτικές δεξιότητες (*savoir-faire*) και γνώσεις (*saviors*) κατέχουν εξέχουσα θέση στο δημόσιο διάλογο σχετικά με τις ικανότητες που χρειάζονται για να κυριαρχήσουμε στις προκλήσεις που βρίσκονται μπροστά μας. Ωστόσο, ό,τι συμβαίνει στην καθημερινή πράξη, στα σχολεία αλλά και ευρύτερα, εξακολουθεί να επικεντρώνεται σε μεγάλο βαθμό στην απλή μεταβίβαση ενός συνόλου παγιωμένων γνώσεων υποβιβάζοντας τον αναστοχασμό και την ανάπτυξη των αναγκαίων εγκάρσιων δεξιοτήτων, στάσεων και διαθέσεων, καθώς και αξιών σε μια περιθωριοποιημένη υπόθεση.

Κάνουμε τα πράγματα σωστά στη καθημερινή εκπαιδευτική πολιτική και πρακτική;

Αυτή η ερώτηση αφορά λιγότερο την αποτελεσματικότητα και τους αριθμούς, και περισσότερο την ποιότητα των όσων κάνουμε και την αποτελεσματικότητα της παιδαγωγικής σε σχέση με τους στόχους μας. «Αυτό που διδάσκουμε», το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, είναι η μία πλευρά του νομίσματος. Η άλλη πλευρά είναι το «Πώς διδάσκουμε», το πώς η μάθηση

διευκολύνεται. Η παιδαγωγική και η μεθοδολογία δεν είναι ουδέτερες, θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν τις αξίες, τις βασικές αρχές και τις κατευθύνσεις για το τι προσπαθούμε να μεταδώσουμε ή να αναπτύξουμε στους εκπαιδευόμενους, προκειμένου να κατακτήσουν αποτελεσματικά τους στόχους αυτούς. Το σχολείο ως ένας χώρος της διδασκαλίας, της διδακτικής, της εκπαίδευσης ως μια λειτουργία του διδάσκει, ίσως χρειάζεται να αντικατασταθεί από το σχολείο ως ένας χώρος μάθησης, ως ένας χώρος όπου η μάθηση και η προσωπική ανάπτυξη διευκολύνονται. Ενώ αυτό δεν αποτελεί μια επαναστατική νεώτερη προσέγγιση αξίζει να επιμείνουμε στο γεγονός ότι η «Μάθηση συντελείται μέσα στον μαθητευόμενο».

Ο J.A. Comenius είναι γνωστός σε πολλούς για το έργο του σχετικά με τη συστηματοποίηση της τέχνης της διδασκαλίας (*Didactica*). Το έργο του για την τέχνη της μάθησης (*Matetica*), αν και εξίσου εντυπωσιακό, είναι πολύ λιγότερο γνωστό. Οι ιδέες του που επικεντρώνονται στη μάθηση έχουν υιοθετηθεί από μια σειρά στοχαστών της παιδαγωγικής, οι οποίοι θέτουν τις ατομικές διαδικασίες μάθησης και ανάπτυξης στο επίκεντρο της εκπαίδευσης. Μιλώντας για χώρους μάθησης δεν αναφερόμαστε μόνο στα σχολεία και στην επίσημη εκπαίδευση που παρέχεται από και μέσω αυτών. Βρίσκουν εφαρμογή σε όλους τους χώρους, όπου η μάθηση και η ανάπτυξη πραγματοποιούνται είτε πρόκειται για άτυπη, μη τυπική ή επίσημη. Ως εκ τούτου, καθίσταται επίσης σαφές ότι η εκπαίδευση θα έπρεπε να θεωρείται ως διαμοιρασμένη ευθύνη, η οποία περιλαμβάνει όλους εκείνους οι οποίοι αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο στη διευκόλυνση της μάθησης και της ανάπτυξης, είτε πρόκειται για δασκάλους, γονείς, συμμαθητές, εκπαιδευτικούς, εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και τους ίδιους τους μαθητές.

Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο, σε όλο αυτό το μανιφέστο, ο όρος "δάσκαλος" χρησιμοποιείται με τη γενική του έννοια. Κατ' αρχήν αυτό που λέγεται για το δάσκαλο εδώ, ισχύει και για όλους εκείνους που, με διάφορους τρόπους, παίζουν ρόλο στη διαδικασία της εκπαίδευσης ενός ατόμου.

Πως γνωρίζουμε ότι κάνουμε τα ορθά πράγματα σωστά; Και, είμαστε προετοιμασμένοι για αυτό;

Ζούμε σε εποχές στις οποίες το αίτημα για αξιολόγηση και εκτίμηση είναι ισχυρό, όπου η έννοια της τεκμηριωμένης χάραξης πολιτικής καλλιεργεί ελπίδες για πιο αποδοτικούς και αποτελεσματικούς τρόπους δημόσιας χρηματοδότησης και για καλύτερα αποτελέσματα ... ό,τι κι αν σημαίνει ως καλύτερο αυτό το τελευταίο. Το ίδιο ισχύει και για τον τομέα της εκπαίδευσης: αξιολογούμε κατά πόσο οι εισροές έχουν οδηγήσει στις επιθυμητές εκροές, εκτιμούμε εάν βασικά σημεία έχουν κατακτηθεί, κατατάσσουμε τους μαθητές, τόσο των σχολείων όσο και των εκπαιδευτικών συστημάτων. Ενώ είναι σίγουρα σημαντικό να αξιολογούνται κριτικά οι ενέργειες κάποιου - και του προϋπολογισμού - η μέτρηση δεν μπορεί να απαντήσει σε όλα τα ερωτήματα και υπάρχουν ορισμένοι τομείς, οι οποίοι ακυρώνουν εμφανώς τις βραχυπρόθεσμες μετρήσεις. Ένας από αυτούς είναι η εκπαίδευση, παρά την τρέχουσα ευρέως διαδεδομένη πεποίθηση για το αντίθετο και τις συνεχείς προσπάθειες προς αυτό. Η εκπαίδευση είναι ένα μέσο για μακροπρόθεσμη διεργασία και επένδυση, η πλήρης ισχύς και απόδοση της οποίας δεν είναι ορατή μέσα στις συνήθεις περιόδους της χάραξης πολιτικής, δηλαδή τα 4-5 χρόνια. Επιπλέον, το ερώτημά μας είναι διττό: το να κάνεις τα πράγματα σωστά και το να κάνεις τα σωστά πράγματα. Ενώ το πρώτο σκέλος μπορεί σε κάποιο βαθμό να προσφέρεται για τυποποιημένες μετρήσεις, το δεύτερο δεν προσφέρεται: Το εάν κάνουμε τα σωστά πράγματα είναι πάνω από όλα μια πολιτική απόφαση, μια απόφαση που βασίζεται στο όραμα της κοινωνίας που προωθούμε και δεν βασίζεται κατ' ανάγκη μόνο στα πραγματικά στοιχεία τα οποία μπορούν να εξαχθούν από ό,τι υπάρχει. Το να γνωρίζουμε αν κάνουμε τα σωστά πράγματα στην εκπαίδευση απαιτεί μια προωθημένη ματιά στο μέλλον, πολιτική συζήτηση που να βασίζεται σε αξίες και σε οράματα για το μέλλον της κοινωνίας μας, συνεχή δημόσια συζήτηση και αμφισβήτηση που προϋποθέτει τη συμμετοχή όλων των

ενδιαφερομένων, δηλαδή κάθε πολίτη. Δεν υπάρχει συντομότερη λύση, ούτε μέσω της αξιολόγησης, της εκτίμησης, ή της τεκμηριωμένης έρευνας και της χάραξης πολιτικής.

Είμαστε προετοιμασμένοι;

Αυτό το ερώτημα δεν απαντιέται εύκολα. Ίσως η απάντηση να μην βρίσκεται στο ζήτημα του αν έχουμε προετοιμαστεί ή εκπαιδευτεί κατάλληλα ώστε να είμαστε σε θέση να κυριαρχήσουμε σε ό,τι βρίσκεται μπροστά μας, αλλά περισσότερο στην ετοιμότητά μας να εμπλακούμε σε μία διαδικασία συνεργατικού αναστοχασμού για το μέλλον της εκπαίδευσης και της μάθησης και τις αλλαγές που απαιτούνται.

Είμαστε έτοιμοι;

Η φόρμουλα του Gleicher μπορεί να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε τις μεταβλητές που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όταν εξετάζουμε την ετοιμότητα για αλλαγή.

$C = (ABD) > X$... όπου C είναι η αλλαγή, A είναι το ανικανοποίητο από την υπάρχουσα κατάσταση, B είναι μια ξεκάθαρη επιθυμητή κατάσταση, D είναι πρακτικά βήματα προς την επιθυμητή κατάσταση και το X είναι το κόστος της αλλαγής.

Το επίπεδο του ανικανοποίητου με την υπάρχουσα κατάσταση είναι αναμφίβολα υψηλό (A) αν ενδιαφερθούμε να ακούσουμε τι λένε συχνά για την εκπαίδευση οι γονείς, οι μαθητές, οι εργοδότες και το ευρύ κοινό. Το μανιφέστο προτείνει μια δομημένη επισκόπηση και διαλεκτική γραμμή, επιχειρώντας να εντάξει όλες τις λεπτομερείς ανησυχίες όσων εμπλέκονται πρακτικά και καθημερινά στην εκπαίδευση σε μια γενική εικόνα που να έχει νόημα (B) και επιπρόσθετα υποδεικνύει πρακτικά βήματα προς την επιθυμητή κατάσταση (D). Είναι ασφαλές να υποθέσουμε ότι τα A, B και D στο σύνολό τους έχουν φτάσει σε ένα επίπεδο που υπερτερούν από το X (το κόστος της αλλαγής συμπεριλαμβανομένης και της αντίστασης στην αλλαγή).

Οι προκλήσεις μας σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον

Σε ένα κόσμο με αυξανόμενη πολυπλοκότητα στον οποίο γίνονται ριζικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα της ζωής και στον οποίο διακυβεύεται η περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική βιωσιμότητα της παγκόσμιας κοινωνίας μας, θα πρέπει να αναθεωρήσουμε και την εκπαίδευση.

Οι στόχοι και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης πρέπει να τεθούν σε δοκιμασία. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών και της εκπαιδευτικής διαδικασίας, καθώς και του σχολείου ως οργανισμού μάθησης πρέπει να επανεκτιμηθούν. Ενώ μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι η βασική αποστολή του σχολείου παραμένει η ίδια, πρέπει να είμαστε σαφείς σχετικά με το γεγονός ότι ο ρόλος των εκπαιδευτικών, οι μέθοδοι, το περιεχόμενο και η θέση του σχολείου μέσα στην κοινωνία αλλάζουν. Για να κατανοήσουμε την ανάγκη για αυτές τις αλλαγές, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, πρέπει να εξετάσουμε τις τρέχουσες εξελίξεις και να προσπαθήσουμε να αναλύσουμε τη διασύνδεση, τις αιτίες και τα αποτελέσματά τους. Να αναγνωρίσουμε τόσο τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε όσο και τις διαθέσιμες προοπτικές και να προβληματιστούμε σχετικά με τον αντίκτυπο που όλοι αυτοί οι παράγοντες (μπορούν και θα) έχουν στην εκπαίδευση.

Ζούμε σε ένα παγκοσμιοποιημένο κόσμο. Αυτό δεν είναι κάτι καινούργιο, όμως ο πραγματικός αντίκτυπος του έχει αρχίσει να εμφανίζεται σε κάθε φάση της ζωής και οι άνθρωποι όλο και περισσότερο το αναγνωρίζουν. Το "σκέφτομαι παγκόσμια και ενεργώ τοπικά" σιγά-σιγά εισέρχεται στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων, παρά το γεγονός ότι οι περισσότεροι άνθρωποι εξακολουθούν να ζουν στο τοπικό τους περιβάλλον για το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους και η ουσιαστική κινητικότητα αφορά μόνο ένα μικρό ποσοστό του πληθυσμού. Ωστόσο, το περιβάλλον μας είναι αδιαμφισβήτητα παγκόσμιο και επηρεάζει τον τρόπο ζωής μας σε τοπικό επίπεδο.

Ας εξετάσουμε πιο προσεκτικά τέσσερις από τις σημαντικότερες προκλήσεις αυτού του «νέου» περιβάλλοντος - την οικονομική, την ψηφιακή, την ποικιλόμορφη και πεπερασμένη φύση του περιβάλλοντος κατά την έναρξη της νέας χιλιετίας - και τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει για την παρεχόμενη εκπαίδευση και την εκπαιδευτική πρακτική μας.

Ένα οικονομικό περιβάλλον

Το αναλυτικό πρόγραμμα που οι κοινωνίες μας έχουν δημιουργήσει σήμερα στα σχολεία μας είναι αποτέλεσμα της θεώρησης ότι η εκπαίδευση και το σχολείο είναι υπεύθυνα για την προετοιμασία του εργατικού δυναμικού της κοινωνίας. Τα αναλυτικά προγράμματα είναι γνωσιοκεντρικά, και τα αντικείμενα των διαφόρων μαθημάτων θεωρούνται και αντιμετωπίζονται ως διακριτές οντότητες που διδάσκονται παράλληλα, με μικρή διεπιστημονική διαχείριση και με λιγότερη προσοχή στην εφαρμοσμένη γνώση και την απόκτηση δεξιοτήτων.

Σε κάτι παραπάνω από είκοσι χρόνια - από την πτώση του Σιδηρού Παραπετάσματος το 1989 - έχουμε δει μια επιτάχυνση των επιπτώσεων της παγκοσμιοποίησης στην κοινωνία, με μια μεγάλη αναδιάρθρωση της διεθνούς πολιτικής και οικονομικής σκηνής. Καλούμαστε να προχωρήσουμε προς μια νέα κατανόηση της παγκόσμιας πραγματικότητας, με ενσωμάτωση σε μια γενική προσπάθεια χειραφέτησης και με στήριξη στην πολυπλοκότητα ενός παγκόσμιου συστήματος.

Είμαστε μάρτυρες της μεταβαλλόμενης οικονομικής πραγματικότητας με την παγκοσμιοποίηση των διεθνών αγορών, τα μεταβαλλόμενα πρότυπα διαμοιρασμού πόρων, και την εμφάνιση νέων δομών εξουσίας. Μετά από την παγκόσμια οικονομική κρίση, η οποία έφτασε στο αποκορύφωμά της το 2008, υπήρξε μείωση της οικονομικής ανάπτυξης σε πολλές χώρες και, κατά συνέπεια, αύξηση του κόστους ζωής μαζί με μείωση των εισοδημάτων και αύξηση της ανεργίας. Αυτά τα συνδυασμένα στοιχεία έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο τομέα της εργασίας, στην κινητικότητα της εργασίας και στη μετανάστευση του πληθυσμού: το μελλοντικό εργατικό δυναμικό δεν θα μοιάζει με το σημερινό. Θα εξελιχθεί με την ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα και των άυλων οικονομικών δραστηριοτήτων, με τις τεχνολογικές προόδους στην πληροφορική και τη βιοτεχνολογία, με την ανάπτυξη συνεργατικών σχηματισμών και ανταλλαγών στους συνεταιρισμούς, με τη μείωση της αμοιβής στη χειρονακτική εργασία, ενώ παράλληλα θα παρέχει ευκαιρίες για την αύξηση της κερδοφορίας «ιδεών», και την έλευση εννοιών όπως η βιωσιμότητα και η κοινωνική ευθύνη στην οικονομία για να αντιμετωπίσει οικολογικούς περιορισμούς και ανησυχίες.

Επιπλέον, πτυχές της ευελιξίας και της κινητικότητας - η γεωγραφική, η επαγγελματική όσο και η πνευματική και συναισθηματική - θα είναι ουσιαστικής σημασίας για το μελλοντικό πλαίσιο εργασίας: οι εργαζόμενοι θα δουλεύουν σε μια περιοχή ή μια χώρα όπου θα βρίσκουν μία θέση εργασίας ή επειδή θα τους στείλει εκεί η εταιρεία τους, όμως οι θέσεις εργασίας δεν θα παραμένουν ίδιες σε όλα τα χρόνια και θα τους υποχρεώνουν να αποκτήσουν νέες δεξιότητες και να εργαστούν με διαφορετικές ομάδες.

Έτσι, αναπτύσσεται ένα παράδοξο. Υπάρχει μια επίμονη αναντιστοιχία μεταξύ των δεξιοτήτων που καλλιεργούν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και αυτών που η αγορά εργασίας επιδιώκει και η κοινωνία θα χρειαστεί. Από τη μια τα σχολεία ανταποκρίνονται σε μια παραδοσιακή θεώρηση της εκπαίδευσης, υποστηρίζοντας ότι αυτό είναι που χρειάζεται για την ετοιμότητα εργασίας των νέων, ενώ η αγορά εργασίας και οι εργοδότες ψάχνουν για εργαζόμενους οι οποίοι διαθέτουν εγκάρσιες ικανότητες και ήπιες δεξιότητες προσαρμοσμένες στις σημερινές προκλήσεις και την ανάγκη για συνεργασία μέσα σε πολύ διαφορετικές συνθήκες: π.χ. δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, διεθνείς και διαπολιτισμικές ικανότητες, συστημικό σκεπτικό και συλλογική οικοδόμηση της γνώσης, κριτική σκέψη, ικανότητα γρήγορης αντιμετώπισης των νέων εξελίξεων και αντιμετώπισης της αβεβαιότητας, διάθεση και ικανότητες συνεργασίας, πλοήγηση μέσα σε πολλαπλά δίκτυα γνώσης, προσαρμοστικότητα στις τεχνολογικές αλλαγές με νέα πρότυπα οργάνωσης της εργασίας.

Η επένδυση στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, η βελτίωση της τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης (νέων και ενήλικων όλων των προελεύσεων) πρέπει να αναθεωρηθούν πλήρως προκειμένου να γεφυρωθεί το χάσμα και να ανταποκριθούμε σε αυτές τις νέες κοινωνικές ανάγκες

Ένα ψηφιακό περιβάλλον

Ο ψηφιακός πολιτισμός/επανάσταση επηρεάζει βαθιά την οικονομική, πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή, χαρακτηρίζεται από ταχείς και συνεχείς τεχνολογικές αλλαγές με την εμφάνιση των μόνιμα συνδεδεμένων πολιτών, έτοιμοι να ανατρέψουν τα παραδείγματα του παρελθόντος. Περιέχει επίσης τη δυνατότητα να αλλάξει τις δομές εξουσίας και συσχετισμούς που μετατρέπονται από πυραμιδικά άκαμπτες δομές εξουσίας σε εγκάρσια και πιο ρευστά συστήματα εξουσίας.

Η επέκταση του ψηφιακού κόσμου διευκολύνει όχι μόνο την παγκόσμια οικονομία και τις συναλλαγές, αλλά επιτρέπει και μια άνευ προηγουμένου διασύνδεση των ανθρώπων και, επιπλέον, περιέχει τη δυνατότητα –και ήδη συμβαίνει- αλλαγής του τρόπου που ενεργούμε, σκεφτόμαστε, συνδεόμαστε μεταξύ μας, συνδεόμαστε με την πληροφορία, τη γνώση και τη μάθηση. Η διασύνδεση και η αυξημένη κινητικότητα -είτε πρόκειται για εργασία, ευχαρίστηση ή για οικονομικούς και πολιτικούς λόγους- φέρνει όλο και περισσότερους ανθρώπους κοντινότερα (φυσικά και εικονικά) σε επαφή με το άλλο.

Το ψηφιακό περιβάλλον έχει τη δυνατότητα να στηρίζει την ατομική και ομαδική συμμετοχή και να έτσι να ανοίξει νέους δρόμους για την ενεργό συμμετοχή και δημοκρατική δράση. Αυτό που είναι σημαντικό δεν είναι η χρήση μιας συγκεκριμένης τεχνολογικής πλατφόρμας (όπως η επανάσταση του Twitter ή του Facebook όταν αναφερόμαστε στην χρήση κοινωνικών μέσων δικτύωσης, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις διαμαρτυρίας), αλλά το εν δυνάμει ιδανικό ή όραμα: ένα ιδανικό διαφάνειας, πρόσβασης στην πληροφόρηση, και κυρίως το όραμα του μοιράσματος και της υπέρβασης των σημερινών φραγμών.

Οι κοινωνικές επιδράσεις αυτού του περιβάλλοντος συνιστούν και επιπτώσεις στις δημοκρατίες μας: διεπαφές, πλατφόρμες, διαδικτυακά εργαλεία και χώροι «σχεδιάζονται» και ως εκ τούτου, προκαλούν ορισμένα είδη κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Οι σχεδιασμοί των περιβαλλόντων αλληλεπίδρασης web 2.0 μας οδηγούν σε νέους ορισμούς για το πώς ζούμε μαζί και εδώ είναι που εμφανίζονται τα θέματα της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η μεγαλύτερη διασύνδεση μπορεί πραγματικά να αυξήσει την ενσυναίσθηση των ανθρώπων και τα ψηφιακά μέσα μπορούν να βοηθήσουν τους πολίτες να οργανώσουν, να διαμαρτυρηθούν και να προσπαθήσουν να υπερασπιστούν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους. Ο κυβερνο-χρήστης μπορεί να περάσει από τη θέση του καταναλωτισμού σε μια θέση συμμετοχής.

Τα εργαλεία μας δεν αλλάζουν μόνο τον τρόπο που συνομιλούμε και αλληλεπιδρούμε μεταξύ μας, αλλά και ποιοι είμαστε ως επικοινωνιακά όντα. Κοντά σε αυτήν την εκτεταμένη ανάπτυξη, επισημαίνουμε επίσης ότι στο Διαδίκτυο η αυξανόμενη ελευθερία έκφρασης μέσω ανωνυμίας του λόγου, αυξάνει την εμφάνιση και την αύρα της μισαλλοδοξίας, της βίας, και των εκφράσεων μίσους.

Οι κυβερνήσεις και τα αρμόδια ιδρύματα δεν θα είναι σε θέση να ελέγχουν την απεριόριστη αλληλεπίδραση των ανθρώπων στο διαδίκτυο, αν και γίνονται αξιοσημείωτες προσπάθειες για να το καταφέρουν. Επομένως, η προσοχή πρέπει να εστιαστεί στην εκπαίδευση των πολιτών, στη διαμόρφωση φιλειρηνικών στάσεων, στάσεων σεβασμού, δημοκρατίας και κράτους δικαίου και, συνεπώς, εστίαση στον προβληματισμό σχετικά με το πώς οι ψηφιακές διεργασίες μπορούν να

γίνουν φιλικές προς το πεπρωμένο του ανθρώπου. Ωστόσο, συνεχίζουμε να παρατηρούμε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης, που αποτυγχάνουν να ενσωματώσουν τις νέες τεχνολογίες στο περιεχόμενό τους (ως αντικείμενο μάθησης) ή στις μεθόδους (μάθηση μέσα από χρήση). Θα παραχωρήσουμε την εκπαίδευση για τα νέα μέσα στην άτυπη εκπαίδευση μέσω του περιγύρου και της οικογένειας, και σε τυχαίες κοινωνικές αλληλεπιδράσεις;

Αυτά τα νέα μέσα αποτελούν ένα κβαντικό άλμα από τα παραδοσιακά βιβλία, βιβλιοθήκες και περιβάλλοντα μάθησης και ιδρύματα (πανεπιστήμια, σχολεία, εξωσχολικές δραστηριότητες). Κοιτώντας το μέλλον, μπορούμε να φανταστούμε πως σημερινές ασυνήθιστες πηγές γνώσης σύντομα θα θεωρούνται επιτακτικές: ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορεί να εξελιχθούν σε άλλες οντότητες, καθώς οι νέοι θα συμμετάσχουν όλο και περισσότερο σε αυτοκατευθυνόμενες και βασισμένες στην αλληλεπίδραση με ομότιμους διαδικασίες μάθησης. Τα τεχνολογικά και επικοινωνιακά επιτεύγματα αλλάζουν τη σχέση μας με την ανάγνωση και τους τρόπους μετάδοσης των ιδεών, πηγαινόντας από τη γραμμική παρουσίαση της σκέψης σε πολυδιάστατες παρουσιάσεις (σελίδες μέσα σε σελίδες, υπερ-κείμενα, ενσωματωμένα μέσα ενημέρωσης, υψηλής ταχύτητας κοινοποιήσεις περιεχομένων). Αυτή η τάση έχει τεράστια επίπτωση στη σχέση μας με τη γνώση και τη γλώσσα: δημιουργούνται νέες γλώσσες (γραπτά μηνύματα, τουϊταρίσματα tweeting, ποσταρίσματα posting) που ακολουθούν διαφορετικούς κανόνες έκφρασης. Οι νέοι επιδίδονται στη γλώσσα με δημιουργικό τρόπο, αντικαθιστώντας συχνά κείμενο με εικόνες, αλλάζοντας τις παραδοσιακές μορφές γραμματισμού.

Αυτό έχει επιπτώσεις στην εκπαίδευση όσον αφορά την εμπειρία της μάθησης και τη γνωστική ανάπτυξη. Έχουμε περάσει από την εποχή που οι πολίτες του κόσμου ήταν απλώς καταναλωτές των μέσων σε μια εποχή που γινόμαστε, επίσης, παραγωγοί του περιεχομένου στα κοινωνικά μέσα. Τώρα είναι η εποχή που πληροφορίες, δεδομένα και γνώμες μπορούν να επηρεαστούν από πολύ περισσότερους από ότι ήταν στο παρελθόν. Αυτό έχει πολλές επιπτώσεις στα εκπαιδευτικά μας συστήματα και οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να το λάβουν υπόψη τους: διατηρώντας το ενδιαφέρον των μαθητών στα σχολεία, επανεξετάζοντας τις προσδοκίες μας σε σχέση με το χρόνο προσοχής των μαθητών (μεγάλης διάρκειας μαθήματα με μαθητές να κάθονται και να ακούνε), διαχειρίζοντας το χάσμα των γενεών μεταξύ εκπαιδευτικών που έζησαν στον «κόσμο της τηλεόρασης» και μαθητών του «παγκόσμιου ιστού» (αυτό το χάσμα θα καταργηθεί σταδιακά όσο βιολογικά νεότεροι δάσκαλοι εισέρχονται στο επάγγελμα). Ο κυβερνο-πολίτης εντοπίζει το υλικό που επιλέγει να δει, το επεξεργάζεται, το κάνει κτήμα του και στη συνέχεια το αποδίδει ξανά ως ιστορικό προς τους άλλους, εμπλουτισμένο με τη φαντασία και τις εμπειρίες του, δίνοντας - στο μεταξύ - σχήμα στον κόσμο τους και ουσία στις εμπειρίες τους. Οι εκπαιδευόμενοι θα είναι όλο και λιγότερο δεκτικοί στις «ιστορίες των καθηγητών τους» και θα είναι πιο πρόθυμοι να δημιουργήσουν τις δικές τους ιστορίες και νοήματα μέσα από παλιά και νέα στοιχεία. Εδώ, μια «παραδειγματική» αλλαγή περιμένει τους εκπαιδευτικούς.

Ένα περιβάλλον διαφορετικότητας

Η παγκόσμια διασύνδεση της ανθρώπινης μοίρας είναι μια βασική πραγματικότητα, όμως παραβλέπεται και αγνοείται στο δημόσιο διάλογο και αναστοχασμό. Τα σχολεία, μαζί με τη διασφάλιση της κοινωνικής αναπαραγωγής, παίζουν το έργο της διαίωνισης της υπάρχουσας κατάστασης να αναρωπιούνται αρκετά για τη βιωσιμότητά της.

Η διασύνδεση και η αυξημένη κινητικότητα - είτε πρόκειται για εργασία, ευχαρίστηση ή για οικονομικούς και πολιτικούς λόγους - φέρνουν όλο και περισσότερους ανθρώπους πιο κοντά (φυσικά και εικονικά) σε επαφή με το άλλο. Αυτό δεν βιώνεται πάντοτε ως θετικό, ειδικά σε

καταστάσεις οικονομικών κρίσεων. Η ενίσχυση των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων, η αύξηση των διακρίσεων και των αποδιοπομπαίων τράγων θέτουν σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα του τρόπου συνύπαρξής μας.

Το πλαίσιο της σύγχρονης κοινωνίας μας είναι πολυπολιτισμικό, στο οποίο το κάθε άτομο θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Αυτό δεν είναι μόνο ένα ζήτημα μειονοτήτων ή μεταναστών. Η διαφορετικότητα φαίνεται επίσης στα δημογραφικά στοιχεία, στην πρόσβαση στην πληροφορία και στη γνώση, στην πρόσβαση σε μέσα και πόρους, στον τρόπο ζωής, στις κοσμοθεωρίες, κλπ. Ανοίγει επίσης περισσότερες δυνατότητες και επιλογές σε σχέση με ό,τι ο καθένας από εμάς μπορεί να θεωρεί ως μια καλή και ολοκληρωμένη ζωή και απαιτεί μια πολύ πιο ανεπτυγμένη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο αλληλοσχετιζόμαστε και οργανώνουμε τη συμβίωσή μας. Πρέπει να μάθουμε να κατανοούμε αυτή την πολυμορφία και τη διαφορετικότητα ως εμπλουτισμό των κοινωνιών μας. Ωστόσο, οι πρόσφατες, συστημικές πολυ-κρίσεις (χρηματοπιστωτική, οικονομική, κοινωνική ...) ανέτρεψαν την εξέλιξη προς αυτή την κατεύθυνση, προκαλώντας σημαντικές κοινωνικές ανισότητες και την επιστροφή του εθνικού εγωισμού, καθώς και την ενίσχυση των διακρίσεων και της ξενοφοβίας.

Η αντίληψή μας για την θέση του ανθρώπινου δε μπορεί να παραμείνει υποταγμένη στη διατήρηση ενός βιομηχανικού συστήματος στο οποίο η σχέση του υποκειμένου προς τα αντικείμενα τονίζεται σε βάρος των κοινωνικών σχέσεων. Βάζοντας τον άνθρωπο - και το οικοσύστημα - ξανά πίσω στο κέντρο των αξιών μας θα είναι ένα από τα κλειδιά για το μέλλον της ανθρώπινης εξέλιξης. Ωστόσο, δεν στοχεύουν όλες οι αξίες προς την ίδια κατεύθυνση. Οι δημοκρατίες μας εξαρτώνται από την καλλιέργεια συγκεκριμένων ανθρωπιστικών αξιών όπως ο σεβασμός, η ανεκτικότητα, η ισότητα, η αλληλεγγύη, η συνεργασία, η νομιμότητα, η ακεραιότητα, κ.λπ. Οι αξίες και οι στάσεις που αγκαλιάζουμε επηρεάζουν σε σαφή βαθμό το πώς ενεργούμε με άλλους στο κοινωνικό μας περιβάλλον. Επομένως, έχουν σημαντική επίδραση στις ευκαιρίες για την επίτευξη ενός βιώσιμου μέλλοντος.

Μια συζήτηση για τις αξίες, τη μετάδοση και τη συντήρησή τους, τον (επανα) προσδιορισμό τους είναι επιτακτική όσο και αναπόφευκτη. Αυτή η συζήτηση πρέπει να καταλήξει σε μια σαφή εικόνα των απαραίτητων στάσεων, δεξιοτήτων και γνώσεων οι οποίες επιτρέπουν ένα διαπολιτισμικό και δημοκρατικό αναπροσανατολισμό της συμπεριφοράς μας προς την αλληλεγγύη και την κατανόηση, τον αμοιβαίο σεβασμό και την εμπιστοσύνη, ώστε να φτάσουμε σε μια ισχυρή κοινωνική συνοχή. Η πρόκληση εδώ είναι η δράση σε δύο επίπεδα, το ατομικό επίπεδο και το κοινωνικό επίπεδο:

- Ως άτομα πρέπει να είμαστε σε θέση να κατανοούμε και να διαχειριζόμαστε τις επιπτώσεις της πολυδιάστατης ταυτότητάς μας, το αίσθημα του ανήκειν και τις πολλαπλές πτυχές των πιστεύω μας για τον εαυτό μας και τους άλλους, τις σχέσεις μας, τη θέση μας σε αυτό το ποικιλόμορφο κόσμο.
- Ως κοινωνία θα πρέπει να επανεξετάσουμε και να επαναπροσδιορίσουμε τον κοινό παρονομαστή της συμβίωσής μας, να εντοπίσουμε και να περιγράψουμε μια βάση στην οποία όλοι μπορούν να εγγραφούν ανεξάρτητα από τις ιδιαιτερότητές τους, συμπεριλαμβανομένου και του επαναπροσδιορισμού του τι είναι ιδιωτικό και τι είναι δημόσιο.

Ένα πεπερασμένο περιβάλλον

Η ραγδαία μεταβαλλόμενη οικολογική κατάσταση με την αλλαγή του κλίματος, το λιώσιμο των πάγων και τις φυσικές καταστροφές, θα αποτελέσει αναμφισβήτητα μία από τις πιο σοβαρές προκλήσεις για

την ανθρωπότητα κατά τα επόμενα χρόνια. Αναρωτιέται κανείς πόσο σοβαρά έχουμε λάβει τη θέσπιση- ακόμη και σε ένα μικρό βαθμό - κάποιων μέτρων για την παγκόσμια περιβαλλοντική αειφορία και τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη.

Αναγνωρίζοντας την παγκόσμια φύση της ζωής μας συνειδητοποιούμε επίσης την πεπερασμένη φύση του πλανήτη μας: το περιβάλλον, οι πόροι και η οικονομική παραγωγή είναι περιορισμένα. Το 1972, η Λέσχη της Ρώμης έθεσε για πρώτη φορά το θέμα των ορίων της ανάπτυξης και έδωσε το έναυσμα για την περιβαλλοντική συνείδηση. Σαράντα χρόνια μετά, το ερώτημα έχει γίνει ακόμη πιο επιτακτικό: μπορούμε να συνεχίσουμε στη βάση μιας συνεχιζόμενης οικονομικής ανάπτυξης;

Μπορούμε να συνεχίσουμε τη μέτρηση της προόδου σε σχέση με το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, που εφευρέθηκε στα 1930, και της συνεχούς οικονομικής ανάπτυξης, όταν τα όρια αυτού του μοντέλου γίνονται απειλητικά ξεκάθαρα όσο προχωρούμε στον 21ο αιώνα;

Πόσο χώρο στο όραμά μας καταλαμβάνει το σχέδιο για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος; Για παράδειγμα: Η μείωση της κατανάλωσης από τους εύπορους; Η καλλιέργεια στους νέους αυθεντικών ηθικών αξιών που τάσσονται υπέρ των βιώσιμων πρακτικών; Εκπαίδευση μηχανικών και άλλων συναφών ειδικοτήτων φοιτητών, οι οποίοι, στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία ως σχεδιαστές, δημιουργοί και φορείς λήψης αποφάσεων, θα συγκρατήσουν και θα μειώσουν τις αρνητικές επιπτώσεις της ανθρωπότητας στο φυσικό μας περιβάλλον; Η συμβατική μηχανική και τεχνική εκπαίδευση θα αντιμετωπίσουν τις πραγματικές ανάγκες του αύριο;

Οι νέοι άνθρωποι είναι σε θέση να κατανοήσουν τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η ρύπανση για την υγεία τους και την συνέχιση της ύπαρξής τους στο μέλλον. Πρέπει όλοι να αποκτήσουμε τις στάσεις, τις γνώσεις και τις δεξιότητες που επιλύουν το πρόβλημα και να παραμείνουμε ενήμεροι για την ραγδαία πρόοδο σε όλους σχεδόν τους κλάδους της τεχνολογίας. Τα παραδοσιακά περιβάλλοντα μάθησης δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν πλήρως τα θέματα αυτά.

Πιστεύουμε ότι για να αλλάξουν οι συμπεριφορές και να διευκολυνθεί η εισαγωγή νέων εννοιών και αξιών, οι μαθητές θα πρέπει να επωφεληθούν από τη βιωματική μάθηση μέσα σε μια προσέγγιση κοινωνικού εποικοδομισμού (socio-constructivist) που θα τους επιτρέπει να παρατηρούν, να στοχάζονται, να συγκρίνουν, να ερευνούν, να πειραματίζονται. Να κάνουν, δηλαδή, όλες τις δραστηριότητες που συχνά δεν συνδυάζονται αρκετά με τις παραδοσιακές επιλογές, όπως η αποστήθιση και οι μετωπικές προσεγγίσεις, όπου υπάρχει ο «εκπαιδευτικός που γνωρίζει και μιλά» και ο «μαθητής που δεν ξέρει και ακούει».

Ο κόσμος της εκπαίδευσης

Τα μοντέλα του σχολείου που κληρονομήσαμε από το παρελθόν τείνουν να είναι ελιτίστικά, ιεραρχικά και αποκλειστικά – χαρακτηριστικά τα οποία ίσως έχουν ατονίσει όλα αυτά τα χρόνια, αλλά τα οποία δεν έχουν πραγματικά αμφισβητηθεί από τον εκδημοκρατισμό της δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πολλές χώρες επιχείρησαν τις τελευταίες δεκαετίες.

Τι συμβαίνει όταν αντιμετωπίζουμε τις εξωτερικές προκλήσεις του περιβάλλοντός μας με τις εσωτερικές προκλήσεις και την τρέχουσα φύση της εκπαιδευτικής πρακτικής μας;

Σε όλη την ήπειρο εκπαιδευτικά συστήματα, πολιτικές και πρακτικές είναι υπό έλεγχο, υπάρχει συζήτηση και υπάρχουν μεταρρυθμίσεις. Ωστόσο, η δυσφορία εξακολουθεί να υφίσταται. Μεγάλο μέρος της τρέχουσας συζήτησης επικεντρώνεται στις βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις και τις καθημερινές ανησυχίες ενός συστήματος που έχει επιβιώσει από μόνο του.

Υπάρχει ανάγκη να κάνουμε ένα βήμα πίσω, να αναστοχαστούμε και να κάνουμε τις ερωτήσεις που μπορεί να μην έγιναν τις τελευταίες δεκαετίες και να διερευνήσουμε ποιες σημαντικές αλλαγές χρειάζονται ώστε να κάνουν την εκπαιδευτική μας πρόβλεψη και την πρακτική να ανταποκρίνονται στις προκλήσεις του αύριο.

Οι επόμενες σελίδες ρίχνουν φως σε αρκετά από αυτά τα καίρια ερωτήματα, που πρέπει να διερευνηθούν αν επιδιώκουμε κατάλληλες απαντήσεις. Αυτό αφορά το ζήτημα των αξιών και της μετατροπής ή δημιουργίας τους, το ζήτημα της παιδαγωγικής και της προσέγγισης, καθώς επίσης και το ζήτημα των ικανοτήτων του δασκάλου και της εκπαίδευσής του. Η συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και στη διαμόρφωση της νέας εκπαιδευτικής πραγματικότητας όπως επίσης και η εικόνα και το ήθος των εκπαιδευτικών, αλλά και η πρόσληψή τους, ολοκληρώνουν τον πίνακα.

Ένας κόσμος για αναστοχασμό, βασισμένο στις αξίες

Η συζήτηση για μια ποιοτική εκπαίδευση για όλους μας δίνει τη δυνατότητα να κατανοήσουμε γιατί και πώς οι σύγχρονες προσεγγίσεις για το σχολείο αποτυγχάνουν και ως εκ τούτου, πάρα πολλοί νέοι δεν αναπτύσσουν πλήρως τις δυνατότητες που έχουν για καινοτομία και δημιουργία. Έχει καταστεί σαφές ότι, αν θέλουμε το σχολείο να ανταποκριθεί στις παγκόσμιες προκλήσεις της σημερινής εποχής, δεν αρκεί ο εκδημοκρατισμός – ή η παγκοσμιοποίηση - των τύπων σχολείου που σχεδιάστηκαν πριν δύο αιώνες. Ο τύπος, το περιεχόμενο καθώς και ο προσανατολισμός του χρειάζεται όχι μόνο αναθεώρηση αλλά και νέες επιλογές, που να είναι βασισμένες στο τοπικό πλαίσιο αλλά και ενσωματωμένες σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον σκέψης και προοπτικής.

Επομένως, οι ικανότητες που διδάσκονται στο πλαίσιο των παραδοσιακών δομών των μαθημάτων του σχολείου πρέπει να συμπληρώνονται από εγκάρσιες δεξιότητες που να ενδυναμώνουν τα άτομα προκειμένου να ζήσουν και να δράσουν, να αντιμετωπίσουν και να επιλύσουν προκλήσεις σε ποικίλες περιστάσεις.

Η εκπαίδευση ανέκαθεν αποτελούσε επένδυση για το μέλλον της κοινωνίας. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να αυτοπεριορίζεται στα οικονομικά προνόμια και επομένως, στην προετοιμασία για την

απασχόληση σε μια δεδομένη αγορά εργασίας. Η εκπαίδευση είναι το πρώτο μέσο, μέσω του οποίου οι σύγχρονες κοινωνίες μεταβιβάζουν – και αναδιαρθρώνουν- τον πλούτο και την ουσία μιας κοινωνίας πέρα από τον καθαρό υλισμό και προετοιμάζουν τους πολίτες που θα καταλάβουν θέσεις στον πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό τομέα. Ή, όπως αναφέρει ο Dewey, «καθώς η εκπαίδευση δεν αποτελεί το μέσον για επιβίωση, αλλά ταυτίζεται με την ίδια τη ζωή που είναι καρποφόρα και πηγαία, η μόνη υπέρτατη αξία που μπορεί να τεθεί είναι να τη ζεις».

Οι μαθητές έχουν το δικαίωμα να αναλαμβάνουν την ευθύνη για τη μάθησή τους. Αξίζει να τους δοθεί η ευκαιρία να μαθαίνουν ό,τι θα χρειαστούν, να αμφισβητήσουν ό,τι το εκπαιδευτικό σύστημα τους επιβάλλει. Ίσως να αναπτυχθούν καλύτερα ώστε να γίνουν πλήρως ενεργοί, ενημερωμένοι και συμμετοχικοί πολίτες, και τότε ίσως ολόκληρη η σχολική κοινότητα θα πάψει να λειτουργεί με εξωτερικά κίνητρα (διδασκαλία προσανατολισμένη στις εξετάσεις, προώθηση της αξιολόγησης έναντι της μάθησης, προώθηση του ανταγωνισμού έναντι της συνεργασίας, κλπ) και θα λειτουργεί με εσωτερικά κίνητρα (αγάπη για τις επιστήμες, θέληση για μάθηση, περιέργεια, αποδοχή της χαράς που συνήθως αναβάλλεται, επιδίωξη της αυθεντικής ατομικής προόδου και των προσωπικών επιτευγμάτων, κλπ).

Το σχολείο αποτελεί χώρο μετάδοσης και ανάπτυξης αξιών, είτε αυτό γίνεται συνειδητά είτε ασυνείδητα. Δεν υπάρχει σχολείο που να μεταδίδει μόνο γνώσεις. Οι εκπαιδευτικοί, με τον τρόπο που συμπεριφέρονται, με τη γλώσσα που χρησιμοποιούν, τις μεθόδους και την παιδαγωγική που επιλέγουν, επικοινωνούν αξίες προς τους μαθητές και ολόκληρη την κοινότητα.

Οι επιλογές που κάνουν οι εκπαιδευτικοί μπορούν να υποστηρίξουν την ανάπτυξη του δημοκρατικού ήθους στους μαθητές ή να επιτύχουν ακριβώς το αντίθετο. Μπορούν να επιλέξουν να μεταδώσουν συμμετοχικές αξίες που να υποστηρίξουν βιώσιμες δημοκρατικές κοινωνίες ή να διαιωνίσουν τις διακρίσεις με το να συνεχίζουν πρακτικές που δεν υποστηρίζουν την εξατομικευμένη μάθηση, η οποία αποτελεί τον πυρήνα των αρχών του ανθρωπισμού. Όταν ο μαθητής θεωρείται απλά ως το δοχείο στο οποίο οι εκπαιδευτικοί, ο ένας μετά τον άλλο, ενσταλάζουν παγιωμένες γνώσεις, όταν οι μαθητές δεν έχουν λόγο σε οποιαδήποτε απόφαση αφορά την τάξη ή το σχολείο, αυτό που υποσυνείδητα μεταφέρεται στους μαθητές είναι μια κατάσταση ανισότητας δικαιωμάτων και μειονεκτικής θέσης από άποψη σεβασμού και υπευθυνότητας.

Η παιδαγωγική δεν είναι ουδέτερη

Οι αξίες διαπερνούν τις πρακτικές διδασκαλίας αλλά πάραυτα μια απλή παρατήρηση των πρακτικών που εφαρμόζονται, προδίδει ότι οι αξίες που θεμελιώνονται από τις υπάρχουσες διδακτικές πρακτικές δεν είναι πάντα δημοκρατικές.

Η εκπαίδευση για τη δημοκρατία και την αμοιβαία κατανόηση δεν χρειάζεται να ανταγωνίζεται τη διδασκαλία των βασικών δεξιοτήτων στη γλώσσα, τα μαθηματικά, τις φυσικές επιστήμες ή τα άλλα παραδοσιακά γνωστικά αντικείμενα του σχολείου ούτε μαθήματα όπως η ιστορία, η γεωγραφία, η φυσική αγωγή, οι σύγχρονες γλώσσες κ.ά. Είναι σημαντικό να δώσουμε στα σημερινά παιδιά και τους νέους τα βασικά εργαλεία, τις δεξιότητες, τις γνώσεις, τις αξίες και την κατανόηση που χρειάζονται για να βοηθηθούν και να καθοδηγήσουν τη ζωή τους τόσο ατομικά όσο και συλλογικά, προκειμένου να αποφύγουν στις ερχόμενες γενιές να επαναλάβουν τα λάθη και τις καταστροφές του παρελθόντος.

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι οι εκπαιδευτικοί και οι επαγγελματίες της εκπαίδευσης γενικότερα παίζουν ένα κεντρικό ρόλο στην ενίσχυση της ανάδειξης αλλά και της διατήρησης της δημοκρατικής κουλτούρας. Τα σχολεία χρειάζεται να εστιάσουν στην προσωπική ανάπτυξη και στην προετοιμασία

για τη ζωή μέσα σε μία δημοκρατική κοινωνία και να χρησιμοποιούν μια παιδαγωγική και μεθοδολογία που να ευνοεί την αποτελεσματική μάθηση, βάζοντας το μαθητή στο επίκεντρο των δραστηριοτήτων, εξατομικεύοντας τη μάθηση για τις ανάγκες του κάθε μαθητή, μέσα από συμμετοχικές μεθόδους, εμπειρική και βιωματική μάθηση.

Η επιλογή της παιδαγωγικής και του μαθησιακού περιβάλλοντος αποτελούν μέρος του ήθους και του μηνύματος που μεταδίδουμε. Η παιδαγωγική και η μεθοδολογία δεν είναι ουδέτερες. Αντανακλούν πάντα τις αξίες, την ηθική/το ήθος, τις αρχές μας καθώς και τους προσανατολισμούς που επιδιώκουμε να αναπτύξουμε στους μαθητές. Ένα σχολείο ή ένα κολέγιο που διέπεται από δημοκρατικές αρχές από τη βάση του και τις ενσωματώνει στη διδασκαλία και τη μάθηση, υποστηρίζει αποτελεσματικά τη μάθηση για μια δημοκρατική και δίκαιη κοινωνία.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επιλέξουν να περάσουν από τις μη συμμετοχικές μεθόδους και παιδαγωγικές σε μαθητοκεντρικές παιδαγωγικές οι οποίες είναι εστιασμένες στην απόκτηση συγκεκριμένων εγκάρσιων ικανοτήτων: τον πειραματισμό, τη συστημική σκέψη και τη διαμόρφωση συλλογικής γνώσης, την επίλυση προβλημάτων, την κριτική σκέψη, την ικανότητα άμεσης αντιμετώπισης των νέων εξελίξεων, το πνεύμα και τις δεξιότητες συνεργασίας, την πλοήγηση σε δίκτυα γνώσης.

Σε ό,τι αφορά την επιλογή των μεθόδων υπάρχει η δυνατότητα να βρεθεί ο «κοινός τόπος» και οι στρατηγικές για την ανάπτυξη των βασικών δημοκρατικών ικανοτήτων εντός του αναλυτικού προγράμματος. Με ομαδοσυνεργατικές μεθόδους μάθησης και δίνοντας στους μαθητές το λόγο στη λήψη αποφάσεων, οι μαθητές όχι μόνο βοηθούνται να αναλάβουν την ευθύνη της μάθησής τους, όχι μόνο αυξάνονται οι πιθανότητες για ίση πρόσβαση στη μάθηση, αλλά ταυτόχρονα μειώνεται η βία, διδάσκονται τη διαχείριση συγκρούσεων και την πρόληψη των διακρίσεων.

Ιδανικά χρειάζεται να μετακινηθούμε από το «σχολικό αναλυτικό πρόγραμμα» σε ένα ευρύτερο και πιο ανθρωπιστικό «εκπαιδευτικό αναλυτικό πρόγραμμα». Το μοίρασμα της ευθύνης για την εκπαίδευση και η λήψη της απόφασης του τι είναι σημαντικό να μάθουν τα παιδιά, μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τη συνεργασία των διάφορων εμπλεκόμενων προς την κατάκτηση κοινών στόχων: γονείς, εκπαιδευτικά ιδρύματα, η κοινωνία των πολιτών και οι ίδιοι οι νέοι άνθρωποι αποφασίζουν ποιες γνώσεις, αξίες, δεξιότητες και κατανοήσεις είναι σχετικές και σημαντικές ώστε να μεταλαμπαδευτούν στα παιδιά και τους νέους σε μια δεδομένη κοινωνία και σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή.

Στο μεταξύ, εντός του πλαισίου των αναλυτικών προγραμμάτων που υπάρχουν σήμερα, οι εκπαιδευτικοί μπορούν ήδη να εκμεταλλεύονται τις δυνατότητες των γνωστικών αντικειμένων του παραδοσιακού σχολείου και κολεγίου προκειμένου να διδάσκουν τις αξίες, τις στάσεις, τις δεξιότητες και τις γνώσεις που οι μαθητές χρειάζονται ώστε να συνεισφέρουν στη δημοκρατική κουλτούρα. Επιπλέον, χρησιμοποιώντας το μέσο ως μήνυμα οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ενσταλάξουν δημοκρατικές διαδικασίες στις μαθησιακές δραστηριότητες και την καθημερινή ζωή της τάξης ή της ομάδας όπως τη δημοκρατική διαχείριση της τάξης, τη χρήση συνεργατικών δομών, την προώθηση της συμμετοχικής (αυτό-και αλληλο-) αξιολόγησης και εκτίμησης, αλλά και τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.

Οι ικανότητες των εκπαιδευτικών

Οι εκπαιδευτικοί, ως διευκολυντές της μάθησης σε έναν διασυνδεδεμένο κόσμο, ενθαρρύνονται να αναπτύξουν πρώτα οι ίδιοι συγκεκριμένες εγκάρσιες ικανότητες, πέρα από εκείνες που σχετίζονται με το ακαδημαϊκό τους αντικείμενο.

Ένα από τα σημαντικά εμπόδια για την ενασχόληση των πολιτών με τα κοινά είναι το ζήτημα της

έλλειψης εμπιστοσύνης, κινήτρων, δεξιοτήτων και πρόσβασης στις δυνατότητες πληροφόρησης και επικοινωνίας. Με τον καιρό, όταν τα σχολεία και η εκπαίδευση (τυπική και μη-τυπική) αλλάξουν από εστιασμένα στο περιεχόμενο σε εστιασμένα στη διεργασία, θα ανοίξει ο δρόμος για την ανάπτυξη νέων γραμματισμών και ικανοτήτων τόσο στους εκπαιδευτικούς όσο και στους εκπαιδευόμενους. Μια τέτοια αλλαγή για τους εκπαιδευτικούς στα σχολεία προϋποθέτει να αφήσουμε τα εστιασμένα αποκλειστικά στο γνωστικό αντικείμενο αναλυτικά προγράμματα, και να ανοίξουμε νέους προσανατολισμούς, στρεφόμενοι στη μάθηση που βασίζεται στην αναζήτηση, μαθαίνοντας για το πώς μαθαίνουμε, σκεφτόμενοι για το πώς σκεφτόμαστε, μαθαίνοντας την αξία της συνεργασίας.

Ένα σύστημα το οποίο προάγει τη δημοκρατική κουλτούρα θα απεικόνιζε την εκπαίδευση με ανοικτά τα παράθυρα της γνώσης για τον κόσμο και θα λειτουργούσε ως μια ερευνητική κοινότητα που επιθυμεί να εξερευνήσει και να προσεγγίσει κριτικά τον κόσμο και τις πολλαπλές διαστάσεις του. Όλο αυτό μπορεί να γίνει αντικαθιστώντας τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας, οι οποίες απλά παραθέτουν πληροφορίες για τον κόσμο, με ενεργές και συνεργατικές μαθησιακές μεθόδους, οι οποίες καθοδηγούν τους νέους ανθρώπους μέσω των εμπειριών και των στοιχείων της διαπραγμάτευσης να μάθουν πώς να ζουν και να ενεργούν από κοινού.

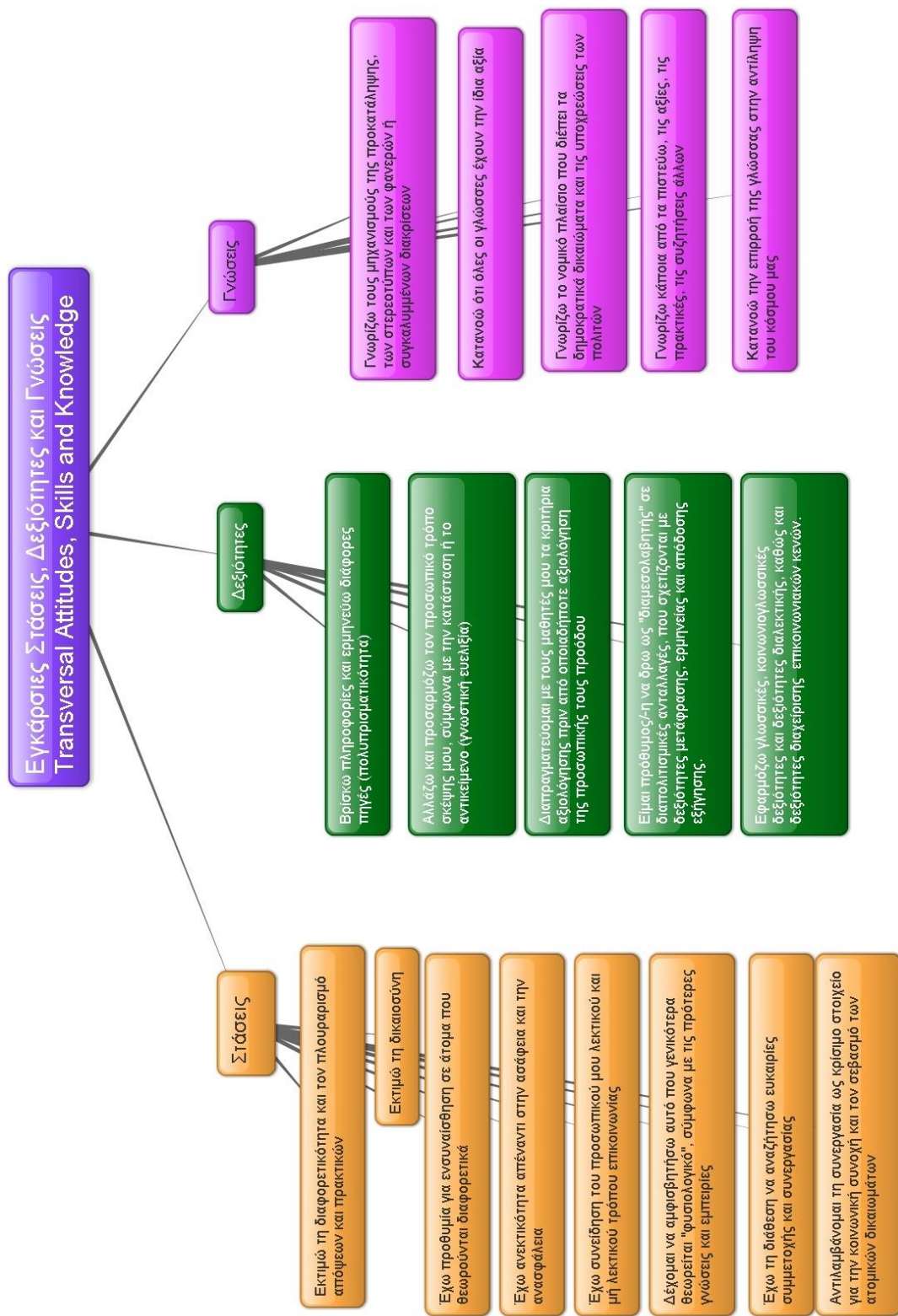
Οι αξίες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της γνωστικής μας δομής και ταυτόχρονα συνδέονται άμεσα με τη θυμική και συναισθηματική διάσταση των στάσεων και των συμπεριφορών μας, με τέτοιο τρόπο που αποδεικνύονται καθοριστικές για τη διαμόρφωση του μέλλοντός μας. Για να αυξηθεί η επίγνωση και η ευαισθησία γύρω από τα ζητήματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, χρειάζεται να επικαλεστεί κανείς το πλαίσιο αξιών των πολιτών και έτσι να αξιοποιήσει τη συναισθηματική τους βάση. Αυτός είναι ο λόγος που όταν προσπαθούμε να προσδιορίσουμε «τι;», «γιατί;» και «πώς;», θα σχεδιάσουμε στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, το ζήτημα των αξιών δεν μπορεί να παραβλεφθεί. Οι αξίες, οι στάσεις, οι δεξιότητες και οι γνώσεις, (ρητές και άρητες), μαζί με τις συγκεκριμένες πράξεις που εφαρμόζουμε σε πραγματικές καταστάσεις, σκιαγραφούν το περίγραμμα της ικανότητάς μας για την εδραίωση του δημοκρατικού ήθους μέσα σε μια σχέση μάθησης.

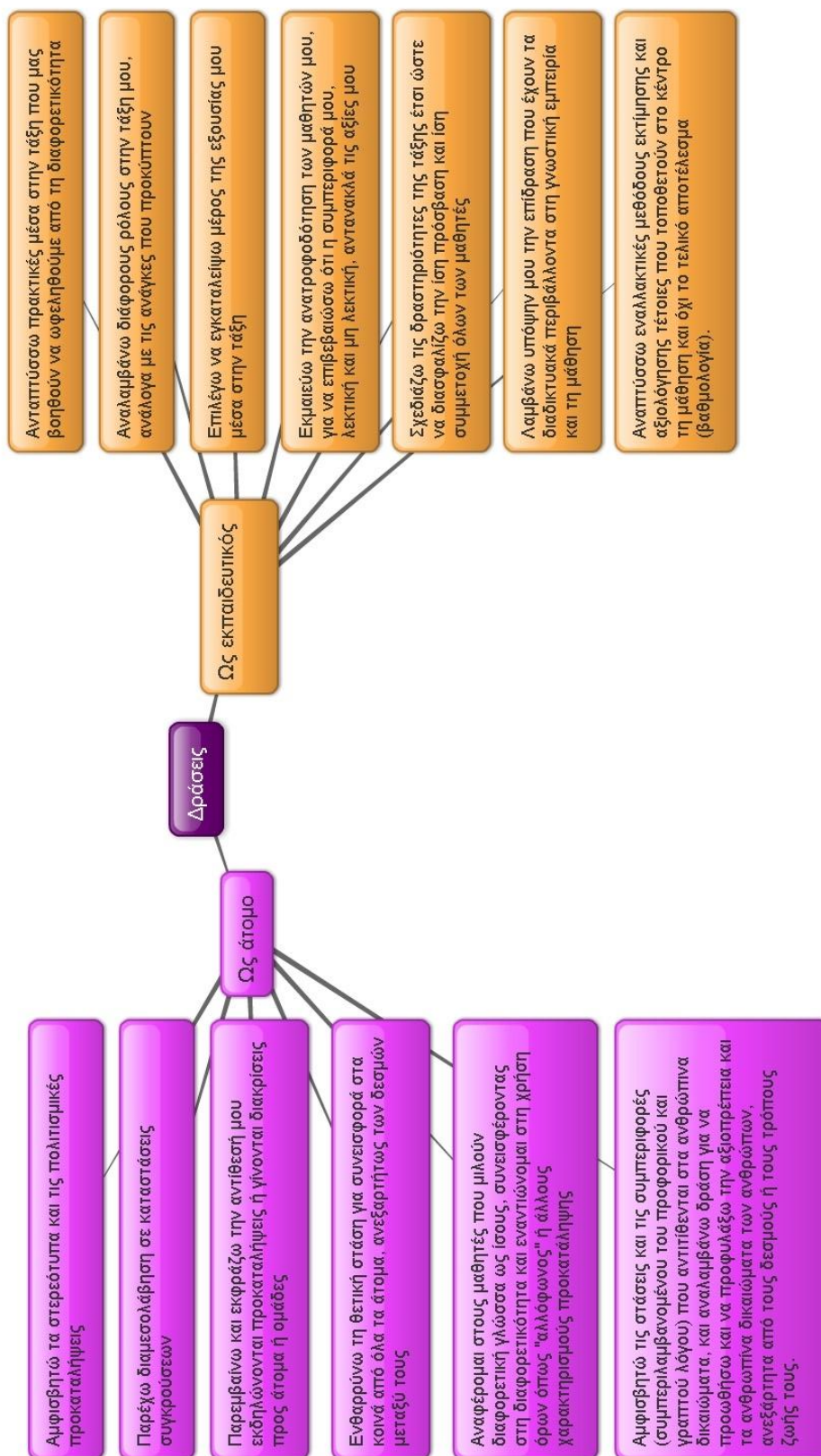
Δεν υπάρχουν ικανότητες χωρίς ορατές δράσεις, αλλά ούτε και κανενός είδους δράσεις χωρίς ικανότητες. Οι ικανότητες μπορούν να παρατηρηθούν μόνο μέσω της πράξης: τι μπορούμε να κάνουμε σε ένα δεδομένο πλαίσιο. Με τον όρο εγκάρσιες ικανότητες αναφερόμαστε σε ικανότητες που δεν σχετίζονται με συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο αλλά μπορούν να εφαρμοστούν σε διάφορα πεδία: στο περιεχόμενο της διδασκαλίας, στις παιδαγωγικές μεθόδους, στη διαχείριση της ομάδας, στις καθημερινές σχέσεις με τους μαθητές είτε ως άτομα είτε ως ομάδα, με τους συναδέλφους, τους γονείς και τους άλλους παράγοντες.

Στάσεις, δεξιότητες και γνώσεις... και δράσεις

Εδώ θα σας παρουσιάσουμε κάποια βασικά συστατικά αυτών των εγκάρσιων ικανοτήτων. Αυτά που παρόλο που είναι ζωτικής σημασίας δεν αποτελούν συνήθως μέρος του πλαισίου και των πρακτικών της εκπαιδευτικής διαδικασίας που ακολουθείται σήμερα. Επίσης, παρουσιάσουμε και τις δράσεις στις οποίες τα άτομα γενικά αλλά και οι εκπαιδευτικοί, ως επαγγελματίες, είναι πιθανόν να προβούν όταν έχουν αναπτύξει τέτοιες στάσεις, δεξιότητες και γνώσεις.

Στο πλαίσιο αυτό, η γνώση δεν περιλαμβάνει μόνο την ίδια τη γνώση αλλά επίσης και την κατανόηση, οι δεξιότητες εμπεριέχουν την ικανότητα εφαρμογής και διαχείρισης του γνωστικού, των βιωματικών και διαδικαστικών ζητημάτων που θα προκύψουν. Οι στάσεις είναι αξιολογικής φύσεως και συνδέονται με τις ηθικές, μοραλιστικές και ψυχολογικές διαστάσεις (ηθικές αξίες, ήθος, κίνητρα, διάθεση).

Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών

Πώς μπορεί η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και η επαγγελματική τους ανάπτυξη να βοηθήσει στην αντιμετώπιση των προκλήσεων; Το κλειδί για την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών είναι η πρόσβασή τους σε μια ποιοτική δια βίου μάθηση. Η συνεχής υποστήριξη και επιμόρφωση είναι απαραίτητη στη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους.

Κεντρικό ρόλο στην εκπαίδευση για βιώσιμες δημοκρατικές κοινωνίες αποτελεί η κατανόηση ότι οι δημοκρατικές αξίες και ικανότητες δεν μπορούν να αποκτηθούν μόνο μέσω της τυπικής διδασκαλίας, αλλά είναι απαραίτητο να εξασκούνται στην πράξη. Αποκτούνται μέσω της βιωματικής μάθησης (“learning by doing”), η οποία βασίζεται στην εμπειρία. Οι εκπαιδευτικοί, οι εκπαιδευόμενοι εκπαιδευτικοί και οι επιμορφωτές των εκπαιδευτικών, οι διευθυντές των σχολικών μονάδων και οι πρυτάνεις στην τυπική εκπαίδευση, οι επιμορφωτές και οι εκπαιδευτές στη μη τυπική εκπαίδευση, οι γονείς και οι ηγεσίες της άτυπης εκπαίδευσης, όλοι έρχονται με πολύ διαφορετικές εμπειρίες εκπαίδευσης και πολύ διαφορετικές απόψεις γύρω από το τι συνιστά αποτελεσματική εκπαίδευση. Τέτοιες απόψεις μπορεί να είναι λίγο ή πολύ παγιωμένες αλλά σε κάθε περίπτωση αντιπροσωπεύουν προσωπικές θεωρίες ή σχηματισμούς που για να αλλάξουν, απαιτούνται ευκαιρίες επαναξιολόγησης και αμφισβήτησης των ιδεών του και οπτικών του καθενός.

Οι στάσεις και πεποιθήσεις είναι απατηλές καθώς μπορεί να αντικρούουν η μία την άλλη π.χ. μπορεί κάποιος να πιστεύει στην αξία της ισότητας αλλά να εξακολουθεί να συμπεριφέρεται κάνοντας διακρίσεις μέσα στην τάξη εξαιτίας των συμβατικών του πεποιθήσεων για το τι αποτελεί καλή διδασκαλία. Στην περίπτωση αυτή οι στάσεις μας δεν καθοδηγούν τη συμπεριφορά μας. Οι εκπαιδευτικές μας προκαταλήψεις ασκούν τόσο δυναμική επιρροή που διαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τη διδασκαλία και επομένως, τον τρόπο με τον οποίο θεωρούμε ότι μαθαίνουν οι μαθητές. Οι προκαταλήψεις μας αυτές συχνά αντιστέκονται στην αλλαγή και οι εκπαιδευτικοί τις αντικαθιστούν μόνο όταν υφίστανται συχνή αμφισβήτηση και αποδεικνύονται ανεπαρκείς. Δυστυχώς, οι προκαταλήψεις είναι και ισχυρά φίλτρα αντίληψης και οδηγοί συμπεριφοράς: όταν εργάζεται κανείς σε ένα σχολείο το οποίο ενθαρρύνει την παραδοσιακή διδασκαλία, είναι πιο δύσκολο για τον εκπαιδευτικό μεμονωμένα ως άτομο να αντισταθεί στην αδράνεια που το συγκεκριμένο σύστημα δημιουργεί. Έτσι, οι εκπαιδευτικοί μπορεί να επιλέξουν να αλλάξουν τις πεποιθήσεις τους μόνο όταν τίποτε άλλο δεν αποδίδει. Τα νέα μέσα αποτελούν έναν τομέα που εξηγεί το φαινόμενο αυτό καλά: σήμερα, έχουμε δύο γενιές ανθρώπων που αποκλίνουν εμφανώς στο πως μαθαίνουν και σκέφτονται για τη μάθηση. Ακούει κανείς τη νέα γενιά, η οποία δεν έχει ζήσει χωρίς τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης να λέει στους μεγαλύτερους ότι οι απόψεις τους – πχ. για το σχολείο - καθοδηγούνται από τις ιδέες της «γενιάς της τηλεόρασης». Μπορεί ακόμη και να νιώθουν ότι μαθαίνουν περισσότερα έξω από το σχολείο παρά μέσα στις τάξεις του.

Αιτιολογήσεις και παρατηρήσεις όπως οι παραπάνω εξηγούν το γιατί είναι τόσο σημαντικό να σχεδιαστεί μια ποιοτική επιμόρφωση για τους εκπαιδευτικούς με προοπτική δια βίου μάθησης. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω μιας πολιτικής συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης που να υποστηρίζει αποτελεσματικά τους εκπαιδευτικούς που είναι πρόθυμοι και ικανοί να δοκιμάσουν καινοτόμες δράσεις στο σχολείο και την τάξη τους.

Με τον ολοένα αυξανόμενο αριθμό ικανοτήτων που χρειάζεται να αποκτήσουν οι εκπαιδευτικοί, πρέπει να γίνει κατανοητό ότι οι ικανότητες των εκπαιδευτικών δεν μπορούν πλέον να είναι ατομικές και πεπερασμένες. Απαιτείται μια ολιστική προσέγγιση του σχολείου και υποστήριξη των εκπαιδευτικών προκειμένου να αποκτήσουν συνεργατικές δεξιότητες, ομαδοσυνεργατικές

διδασκτικές προσεγγίσεις και τεχνικές συνεργασίας. Τα προγράμματα επιμόρφωσης μεταξύ ομότιμων, η ομαδική εργασία, η διερεύνηση καινοτόμων μαθησιακών τεχνικών, η εσωτερική, περιφερειακή, εθνική και διεθνής δικτύωση, η ανάπτυξη γλωσσικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων αποτελούν πρακτικές που μπορούν να υποστηρίξουν τη δια βίου επαγγελματική τους ανάπτυξη. Εάν οι εκπαιδευτικοί αφιέρωναν περισσότερο χρόνο του προγράμματός τους στη σχεδίαση τέτοιων δραστηριοτήτων, θα μπορούσαν να γίνουν πολύ περισσότερα για να βοηθήσουν τους νέους ανθρώπους να ευδοκιμούν και να μαθαίνουν μέσα στις τάξεις τους (τυπική εκπαίδευση), στις εξωσχολικές δραστηριότητες (μη τυπική εκπαίδευση) και στο αυτοκατευθυνόμενο – και σε κάποιες περιπτώσεις ψηφιακό - πλαίσιο (άτυπη εκπαίδευση).

Συμμετοχή

Όταν τα εκπαιδευτικά συστήματα έχουν ως πρότυπο τη συμμετοχικότητα, ενισχύουν την ικανότητα των εκπαιδευτικών να κάνουν το ίδιο στο σχολείο και στις τάξεις τους.

Όταν η εκπαιδευτική πολιτική δημιουργεί τις συνθήκες μέσω των οποίων οι εκπαιδευτικοί υποστηρίζονται να αποφασίζουν για τους ίδιους και σε συνεργασία με τις διοικητικές υπηρεσίες, τότε οι μεταρρυθμίσεις πραγματοποιούνται κατόπιν διαπραγμάτευσης και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν την κρίση τους εφαρμόζοντας καινοτόμες προσεγγίσεις, και τότε το ρίσκο μπορεί να είναι αξιολογήσιμο και διαχειρίσιμο. Η μοιρασμένη ευθύνη μπορεί να εφαρμοστεί ώστε να καθοριστούν τα μέτρα που χρειάζονται για μια αλλαγή στις εκπαιδευτικές πρακτικές, μια αλλαγή που απαντά στις σημερινές προκλήσεις. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να παίξουν κεντρικό ρόλο στον σχεδιασμό της στρατηγικής. Παρόλο που οι εκπαιδευτικοί βρίσκονται σήμερα στον κέντρο των συζητήσεων, χρειάζεται επιπλέον να συμπεριληφθούν στην πρακτική της λήψης αποφάσεων. Τα εκπαιδευτικά συστήματα συμμετείχαν στην διαρκή εφαρμογή των αλλαγών (στο αναλυτικό πρόγραμμα, στις διδασκτικές προσεγγίσεις, στις εργασιακές συνθήκες κλπ.) χωρίς επαρκή διαβούλευση με τους εκπαιδευτικούς και χωρίς επαρκή συμμετοχή όλων των άλλων ενδιαφερόμενων μερών όπως είναι οι γονείς, οι μαθητές, οι διευθυντές σχολικών μονάδων και η ευρύτερη κοινότητα.

Οι εκπαιδευτικοί και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να έχουν ενεργό ρόλο στη διαχείριση των αλλαγών τόσο σε επίπεδο συστήματος όσο και στην τάξη. Πρέπει να το βάλουμε αυτό στο πρόγραμμά μας. Το τι στρατηγικές θα επιλέξουμε εξαρτάται από το τι απάντηση δίνουμε στην ερώτηση: πρέπει το εκπαιδευτικό μας σύστημα να έχει ως αποστολή την αφύπνιση των ικανοτήτων των ανθρώπων για ένα βιώσιμο μέλλον ή αρκεί να θέτει τα όρια για το τι πρέπει ή τι δεν πρέπει να μαθαίνουν προκειμένου να συνεχιστεί το υφιστάμενο status quo;

Αυτό είναι ζήτημα ηθικής αλλά και ζήτημα αποτελεσματικότητας: Ζήτημα ηθικής επειδή όταν δουλεύουμε προς ένα μέλλον βιώσιμων δημοκρατικών κοινωνιών που βασίζονται στα ανθρώπινα δικαιώματα δεν μπορούμε να αποκλείουμε αυτούς που έχουν μερίδιο στην εκπαίδευση από τη διαδικασία των αποφάσεων που θα ληφθούν και θα εφαρμοστούν. Ζήτημα αποτελεσματικότητας, επειδή οι μεταρρυθμίσεις θα οδηγήσουν σε πραγματικές αλλαγές μόνο όταν υποστηρίζονται και υλοποιούνται από όλους όσους εμπλέκονται, όταν όλοι αισθάνονται ότι έχουν ένα υπεύθυνο ρόλο να παίξουν και ότι συν-διαμορφώνουν το μέλλον.

Μία πολιτική συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης καθώς και μία πολιτική για την ενίσχυση των συλλογικών στρατηγικών διδασκαλίας και μάθησης, υποστηρίζουν αποτελεσματικά αυτούς που είναι πρόθυμοι και ικανοί να δοκιμάσουν καινοτόμες δράσεις στο σχολείο και την τάξη τους. Αντιμετωπίζοντας τα ζητήματα αυτά, θα είναι δυνατό να δουλέψουμε με τους εκπαιδευτικούς, σε διαφορετικά στάδια της σταδιοδρομίας τους και να τους βοηθήσουμε να επαναξιολογήσουν τις ιδέες τους, να τους υποστηρίξουμε να αναπτύξουν την ελπίδα, την πίστη και την επιθυμία τους για

αλλαγή, πράγμα που, με τη σειρά του, θα τους βοηθήσει να προχωρήσουν προς τις νέες πρακτικές

Η εικόνα και η καταξίωση των εκπαιδευτικών

Παρόλο που οι εκπαιδευτικοί αποτελούν σημαντικούς παράγοντες της κοινωνικής αλλαγής, πρέπει να παραδεχτούμε ότι η σημερινή κοινωνία δεν αξιολογεί το ρόλο τους όσο θα έπρεπε. Σε πολλά μέρη το επάγγελμα του εκπαιδευτικού βάλλεται από αρνητικές φήμες και έλλειψη κοινωνικής καταξίωσης.

Η επιτυχία της εκπαίδευσης στη δημιουργία βιώσιμων δημοκρατικών κοινωνιών εξαρτάται σημαντικά από το εκπαιδευτικό επάγγελμα. Προκειμένου να υλοποιήσουν πλήρως το ρόλο τους οι εκπαιδευτικοί μπορούν και πρέπει να υποστηρίζονται και οι ευθύνες να επιμερίζονται. Θέματα καταξίωσης και αναγνώρισης (σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο), η επαγγελματική εξέλιξη και οι συνθήκες εργασίας είναι θεμελιώδη ώστε να αναπτυχθεί η ικανότητα των εκπαιδευτικών να αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους για μια εκπαίδευση που θα οδηγεί σε βιώσιμες δημοκρατικές κοινωνίες.

Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται στήριξη προκειμένου να αντιμετωπίσουν θέματα που σχετίζονται με τη σχολική τάξη, ιδιαίτερα σε σχολεία προβληματικών περιοχών και σε σχολεία περιοχών όπου η φτώχεια και η ανεργία, η μετανάστευση, η βία, οι κοινωνικές και οι τοπικές συγκρούσεις, οι ανισότητες και οι διακρίσεις αποτελούν σοβαρά προβλήματα. Η κοινωνία χρειάζεται να αναγνωρίζει τις δυσκολίες των εκπαιδευτικών να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τα προβλήματα που προέρχονται από το οικογενειακό ή το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, από τις κοινωνικές ή τις τοπικές συγκρούσεις, κ.α. Οι εκπαιδευτικοί που αντιμετωπίζουν αυτά τα προβλήματα χωρίς στήριξη και κοινωνική καταξίωση είναι συχνά θύματα άγχους και επαγγελματικής εξουθένωσης (burn out).

Οι συνθήκες διαβίωσης και εργασίας των εκπαιδευτικών στην Ευρώπη ποικίλουν αλλά είμαστε υποχρεωμένοι να παρατηρήσουμε ότι σε πολλές περιπτώσεις οι εκπαιδευτικοί πάσχουν από χαμηλή οικονομική και κοινωνική εκτίμηση. Μετά την είσοδό τους στο επάγγελμα οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται κίνητρα για να παραμείνουν σ' αυτό. Η αύξηση των ατόμων που μπαίνουν στο επάγγελμα και στη συνέχεια το εγκαταλείπουν έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια επενδύσεων τόσο σε επιμόρφωση όσο και σε δυναμικό. Οι ικανότητες που καλούνται να αναπτύξουν οι εκπαιδευτικοί είναι πολύ υψηλές. Αυτό θα πρέπει να αντανακλάται στα πολιτικά κίνητρα και θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως μέσο απαίτησης υψηλότερης ποιότητας εκπαίδευσης.

Η αναβάθμιση της εικόνας των εκπαιδευτικών μπορεί να επιλεγεί ως επίκεντρο μιας πολιτικής που θα προσελκύει καλούς υποψήφιους στην εκπαίδευση και θα διασφαλίζει την παραμονή άρτιων εκπαιδευτικών στο επάγγελμα. Υπάρχει η δυνατότητα για τη βελτίωση της θέσης των εκπαιδευτικών μέσω της παροχής υψηλής ποιότητας επαγγελματικής εξέλιξης και της διασφάλισης της ποιότητας αυτής, μέσω της αξιολόγησης και της έρευνας δράσης, μέσω της καλύτερης στόχευσης της εκπαίδευσης/επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και των επαγγελματιών της εκπαίδευσης.

Πρόσληψη εκπαιδευτικών

Ο αριθμός των νέων εκπαιδευτικών που εισέρχεται στο επάγγελμα τη δεκαετία 2005-2015 είναι κατά πολύ μεγαλύτερος από εκείνο των περασμένων 20 ετών. Η πρόσληψή τους επομένως αποτελεί ύπιστης σημασίας ζήτημα για την εκπαιδευτική πολιτική. Χρειάζεται να αναλάβουμε δράση και μάλιστα άμεσα.

Η είσοδος ενός σημαντικού αριθμού νέων εκπαιδευτικών με επικαιροποιημένες ικανότητες και φρέσκιες ιδέες δίνει την ευκαιρία για ουσιαστική ανανέωση των σχολείων. Ωστόσο, αν το επάγγελμα του εκπαιδευτικού δεν θεωρηθεί ελκυστικό επάγγελμα και ο τρόπος διδασκαλίας δεν αλλάξει ριζικά, υπάρχει κίνδυνος αυτή η ευκαιρία να χαθεί.

Σήμερα τα κριτήρια για τη επιλογή στην εισαγωγική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών βασίζονται κυρίως στο ακαδημαϊκό πλαίσιο των υποψηφίων. Άλλα κριτήρια, όπως οι επικοινωνιακές ικανότητες των υποψηφίων, το ανοικτό πνεύμα τους, η θέλησή τους να εργαστούν με νέους ανθρώπους, το κατά πόσο αντανακλούν την πολυμορφία της κοινωνίας (όσον αφορά το γένος, την εθνικότητα, κλπ), οι ευρείες γνώσεις τους για τον κόσμο και η εμπειρία τους, συχνά δεν παίζουν ρόλο για την πρόσληψή τους. Δύο είναι οι πιθανές συνέπειες της πρόσληψης εκπαιδευτικών κατ' αυτόν τον τρόπο: υπάρχει το ενδεχόμενο να στερηθεί το επάγγελμα υποψηφίους με πλούσιο προφίλ, ικανούς να βελτιώσουν τη μάθηση και την εκπαίδευση και μπορεί να αυξήσει τον κίνδυνο πρόωρης παραίτησης και εξουθένωσης αυτών που θα παραμείνουν.

Πολλοί εκπαιδευτικοί έχουν μικρή εμπειρία εκτός σχολείου: έχουν υπάρξει μέσα στις σχολικές αίθουσες ως μαθητές, στη συνέχεια ως φοιτητές και επιστρέφουν ξανά στην τάξη ως δάσκαλοι... Πολλοί έχουν λίγη ή και καθόλου επαγγελματική εμπειρία σε άλλους τομείς. Στο σχολείο του σήμερα, σε μια γρήγορα εναλλασσόμενη κοινωνία, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να αναπτύξουν πολλαπλές ικανότητες: τα σχολεία χρειάζονται ευέλικτους, ευπροσάρμοστους, συνεργάσιμους επαγγελματίες, ικανούς και πρόθυμους να διατηρήσουν ικανότητές υψηλού επιπέδου σε όλη τους την επαγγελματική σταδιοδρομία ώστε να υλοποιήσουν το ρόλο τους ως «διαμεσολαβητής/διευκολυντής της μάθησης» με τους μαθητές.

Δράσεις για αλλαγή

Η αλλαγή συντελείται είτε εμείς κάνουμε κάτι είτε όχι. Η αντίσταση στην αλλαγή συχνά συνοδεύεται από την αίσθηση ότι δεν μας πέφτει λόγος για την κατεύθυνση που αυτή θα πάρει. Ωστόσο, αν οι εκπαιδευτικοί, αναλάβουν ενεργή δράση μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην επιλογή του προσανατολισμού της αλλαγής. Αν όχι, η αλλαγή θα συμβεί χωρίς αυτούς.

Η αλλαγή δεν επέρχεται από ένα άτομο (ή από έναν θεσμό ή με έναν νόμο). Η αλλαγή είναι μια διαδικασία στην οποία εμπλέκονται (μέσω της δράσης τους ή της αποχής τους) πολλοί άνθρωποι και θεσμοί και αδράχνουν την ευκαιρία να συνεισφέρουν. Η αλλαγή στην εκπαίδευση είναι μία διαμοιρασμένη υπευθυνότητα μεταξύ όλων εκείνων που έχουν μερίδιο στην εκπαίδευση: μαθητές και μαθήτριες, γονείς, εκπαιδευτικοί, εκπαιδευτές εκπαιδευτικών, σχολεία, ανώτερη εκπαίδευση, εκπαιδευτική πολιτική, ενώσεις εκπαιδευτικών και εκπαιδευτικές οργανώσεις, κοινωνία, κλπ. Οι επόμενες σελίδες αποτελούν πρόταση παραδειγματισμού και έμπνευσης, υποδεικνύοντας κάποια από τα εκπαιδευτικά ζητήματα στα οποία η αλλαγή είναι πιθανώς πιο κρίσιμη. Η πρόταση αυτή απέχει πολύ από το να είναι εκτενής - επιχειρεί μόνο να αναδείξει ποια μορφή πιθανώς θα μπορούσε να πάρει η αλλαγή και ποιοι μπορεί να είναι οι κύριοι φορείς της αλλαγής αυτής.

Ένα πλήθος δράσεων του είδους που περιγράφονται σε αυτό το κεφάλαιο, αλλά και πολλές άλλες ακόμη, που αναλαμβάνονται συνεργατικά από όλους όσους εμπλέκονται στην και ενδιαφέρονται για την εκπαίδευση, θα βοηθήσουν το σχολείο να ανακτήσει την ιδιαιτερότητά του, το κύρος του και την αποδοχή του ως ένας χώρος σημαντικός τόσο για τον καθένα από εμάς ατομικά αλλά και για την κοινωνία ως σύνολο.

Πρόσβαση στην ανανεωμένη γνώση

Για γενιές και γενιές παιδιών το σχολείο ήταν ο χώρος που αυτά αποκτούσαν πρόσβαση σε αναγνωρισμένη και τεκμηριωμένη (ακαδημαϊκή) γνώση: Η γνώση μεταδιδόταν από μια αυθεντία, που την κατείχε, στους μαθητές, οι οποίοι δεν την κατείχαν, και επομένως έπρεπε να την αποκτήσουν. Έπαιρναν ένα δίπλωμα που πιστοποιούσε ότι η γνώση είχε αποκτηθεί δεόντως. Αυτή η κάθετη μετάδοση, οριοθετημένη χρονικά, σήμερα μεταβάλλεται σημαντικά χάρη σε ένα πλήθος πηγών γνώσης που υπάρχουν διαθέσιμες και χάρη στην ιδέα και την αναγκαιότητα της δια βίου μάθησης. Η γνώση δεν μπορεί πλέον να θεωρείται ένα συγκεκριμένο κεφάλαιο, ως «εφόδια» τα οποία κάποιος θα πρέπει να αποκτήσει νωρίς στη ζωή του. Έχει διαρκή ροή, είναι κλιμακούμενη, δεν περιορίζεται σε ένα συγκεκριμένο χώρο και εκτείνεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου. Η αλλαγή αυτή επηρεάζει ενήλικες και παιδιά, εκπαιδευτικούς και μαθητές. Τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές συμμετέχουν σε αυτή την εξέλιξη της γνώσης που επηρεάζεται από την έρευνα ενώ ταυτόχρονα ανοίγονται προς τον κόσμο και τον αντιμετωπίζουν. Επομένως, το θέμα δεν είναι το γέμισμα των μυαλών με προκαθορισμένες γνώσεις αλλά το να επιτραπεί στον καθένα να μαθαίνει και να συμμετέχει στη δόμηση της γνώσης σ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Και ενώ το σχολείο θα συνεχίσει να διατηρεί μία δομικά σημαντική θέση σ' αυτή τη διαδικασία, είναι εξίσου σημαντικό να αποδεχτεί αυτή την αλλαγή αντί να ακολουθεί μια λογική (τυφλής) άμυνας.

Δομούμε μια άλλη σχέση με τη γνώση και μετακινούμαστε από την προσέγγιση της στεγνής μετάδοσης σε μια διαδικασία δόμησης, απόκτησης, αυτό-αξιολόγησης και τεκμηρίωσης με το να

- Εισάγουμε τους μαθητές μας σε διαδικασίες αναστοχασμού και έρευνας, καλύπτοντας τόσο ατομικές όσο και συλλογικές γνωστικές διαδικασίες και περιεχόμενο
- Αφιερώνουμε χρόνο για μεταγνωστικές διαδικασίες
- Προωθούμε την ανάληψη πρωτοβουλιών και την προοδευτική απόκτηση αυτονομίας στα σχολεία και τις τάξεις
- Δημιουργούμε συνθήκες μάθησης που θα επιτρέπουν την κριτική ανάλυση και επιλογή
- Προωθούμε και βελτιώνουμε τις ικανότητες συνεργασίας στην εργασία και τις συλλογικές δημιουργίες

Προωθούμε και βελτιώνουμε την πολλαπλή πρόσβαση στη γνώση με το να

- Παρατηρούμε με αυτοπεποίθηση, περιέργεια και επαγγελματισμό τις τροποποιούμενες πηγές γνώσης και να αναγνωρίζουμε τους πολλαπλούς τρόπους λήψης πληροφοριών ως έγκυρες πηγές απόκτησης γνώσεων και δεξιοτήτων
- Δουλεύουμε πάνω στο ενδιαφέρον, τις προδιαγραφές και τους περιορισμούς της μάθησης στο πλαίσιο μιας ευρέως διαδεδομένης χρήσης των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Ο ψηφιακός κόσμος προσφέρει ένα εργασιακό περιβάλλον. Δεν είναι αυτοσκοπός
- Οργανώνουμε το χώρο και το χρόνο του σχολείου (αίθουσα, ώρες, μαθήματα) και ενσωματώνουμε την τακτική χρήση τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών
- Ανοίγουμε το σχολείο για να ενσωματώσει εμπειρίες άτυπης μάθησης

Αυξάνουμε τη διαθεματική προσέγγιση και δημιουργούμε σύνδεση μεταξύ των μαθημάτων με το να

- Διαρθρώνουμε προγράμματα τα οποία απαιτούν διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση
- Εξηγούμε και καταδεικνύουμε τη σχέση μεταξύ διαφόρων γνωστικών αντικειμένων
- Συνδέουμε, όταν κρίνεται σκόπιμο, τη γνώση με τις πραγματικές εμπειρίες των μαθητών
- Αναπτύσσουμε προσεγγίσεις επίλυσης προβλημάτων που συνδυάζουν γνώσεις και δεξιότητες από διαφορετικά μαθήματα.

Παιδαγωγική και εκπαιδευτική σχέση

Η σχέση θα πρέπει να βασίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό και φροντίδα. Οι μαθητές είναι επίσης παιδιά, έφηβοι ή ενήλικες οι οποίοι έχουν τη δική τους ενέργεια και βούληση. Δεν είναι ασώματοι εγκέφαλοι. Η μάθηση απαιτεί, ως σημαντική προϋπόθεση, να μπει σε μια σχέση που προκαλεί την επιθυμία και δέσμευση.

Εργαζόμαστε πάνω στα κίνητρα και τη σημασία τους με το να

- Αντιμετωπίζουμε τη μάθηση ως ένα ταξίδι: αναλογιζόμαστε τι συνέβη πριν, ανοιγόμαστε και δίνουμε χώρο προς αυτά που θα συμβούν μετά
- Διευκρινίζουμε μαζί με τους μαθητές τις λειτουργίες και τα κριτήρια της αξιολόγησης και της επιτυχίας
- Αναγνωρίζουμε τα θετικά στοιχεία πάνω στα οποία θα χτίσουμε: η αίσθηση των μαθητών ότι ανήκουν σε μια ομάδα, η καλλιέργεια εκτίμησης μέσα στην ομάδα, η συμμετοχή σε διαλόγους, οι συζητήσεις και οι σχέσεις, παίζουν σημαντικό ρόλο στη δόμηση της ταυτότητάς τους
- Στηριζόμαστε πάνω σε αυτά τα στοιχεία για να προωθήσουμε την κινητοποίηση και τη συνεισφορά του καθενός μαθητή ξεχωριστά (κρατάμε ισορροπία μεταξύ ατομικής και ομαδικής εργασίας, μεταξύ της επιθυμίας για άμεσα αποτελέσματα και τη μακροπρόθεσμη μάθηση)

Δημιουργούμε μια απαιτητική σχέση φροντίδας και μοιραζόμαστε τη χαρά της γνώσης με το να

- Επανεξετάζουμε ερωτήματα διαμοιρασμού της γνώσης (ποιος ξέρει τι;)
- Εργαζόμαστε πάνω στις σχέσεις: Πότε είναι η καταλληλότερη στιγμή για την προώθηση μιας κάθετης σχέσης; Πότε για μια οριζόντια σχέση; Πότε για τη δημιουργία δικτύου;
- Εφαρμόζουμε ομαδοσυνεργατικές αρχές και δομές καθώς και μη-ανταγωνιστικές προσεγγίσεις και δραστηριότητες και επικαλούμαστε τη συλλογική νοημοσύνη

Θεωρούμε το σχολείο ως ένα όλο (προαύλιο, αίθουσες, κυλικείο, γραφείο, κλπ) και ως ένα τόπο κοινωνικής ζωής με το να

- Αφιερώνουμε χρόνο και πόρους για τη δημιουργία σχέσεων ανεκτικότητας και σεβασμού.
- Επιτρέπουμε στο σχολείο να γίνει ένας χώρος μάθησης πάνω στις συγκρούσεις, την πρόληψη και την επίλυσή τους.
- Προσπαθούμε να εκπαιδύσουμε με βάση το αίσθημα της ατομικής και της συλλογικής ευθύνης.
- Κάνουμε το σχολείο ένα δημοκρατικό περιβάλλον όπου οι απόψεις των παιδιών ακούγονται
- Εκπονούμε προγράμματα στα οποία οι ενήλικες ηγούνται μιας κοινής ολοκληρωμένης εκπαιδευτικής δράσης
- Ανοίγουμε το σχολείο στην κοινωνική ζωή της περιοχής και στη συνεργασία με εξωτερικούς παράγοντες
- Μετατρέπουμε το σχολείο ένα χώρο μάθησης όπου η ευθύνη μοιράζεται ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές, τους γονείς, τους δήμους, την κοινωνία

Η ήρεμη άσκηση του επαγγέλματος

Εικόνα και επαγγελματική ανάπτυξη: Οι «γνώμες των σοφών», οι εκφρασμένες απόψεις για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού (είναι τέχνη; επιστήμη; τεχνική ικανότητα;) είναι πολυάριθμες και πολύ διαφορετικές. Πολλοί, εκπαιδευτικοί και μη, εκφέρουν γνώμη για το πώς θα πρέπει να είναι ή να μην είναι ο εκπαιδευτικός, πώς θα πρέπει να λειτουργεί, πώς θα πρέπει να εξελιχθεί το επάγγελμα. Αυτό συχνά οδηγεί σε ένα αίσθημα παρέμβασης ή δυσφορίας.

Αναγνωρίζουμε την επαγγελματική διάσταση και την πολυπλοκότητα του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού με το να

- Εντοπίζουμε και αναγνωρίζουμε κατά την πρόσληψη και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών τα συστατικά της επαγγελματικής τους ικανότητας: να κατέχουν το εκπαιδευτικό τους αντικείμενο, να πλαισιώνονται με διδακτικές και παιδαγωγικές ικανότητες αλλά και να μπορούν να ανταπεξέλθουν στην οργάνωση και τη διαχείριση σχέσεων ...
- Υπολογίζουμε τις, μερικές φορές, σημαντικές διαφορές ανάμεσα στο έργο που ο εκπαιδευτικός έχει κληθεί να κάνει και σε εκείνο που πραγματικά χρειάζεται να κάνει
- Καθορίζουμε το επάγγελμα του εκπαιδευτικού (σχεδιαστής, λειτουργός/αυτός που εφαρμόζει και υλοποιεί) και το συνδέουμε με άλλα επαγγέλματα μέσα στο σχολείο (ή στην κοινωνία)
- Επαναπροσδιορίζουμε τους διαφορετικούς ρόλους των επαγγελματιών της εκπαίδευσης μέσα στο σχολείο.

Δημιουργούμε και διατηρούμε ατομική και συλλογική πραγματογνωμοσύνη με το να

- Παρέχουμε ποικίλες προσβάσεις σε ευκαιρίες για επαγγελματική ανάπτυξη (από συμβολή σε έρευνα, συζήτηση πάνω σε θέματα εφαρμογής στην πράξη, παρατήρηση...)
- Δημιουργούμε τις οργανωτικές και υλικότεχνικές συνθήκες που επιτρέπουν την ανάπτυξη συλλογικής εργασίας
- Δουλεύουμε για την εξισορρόπηση μεταξύ της αυτονομίας του εκπαιδευτικού («ακαδημαϊκή ελευθερία») και της ομαδικής εργασίας

Δημιουργούμε κατάλληλες διαδικασίες αξιολόγησης με το να

- Μειώνουμε την ένταση στο εξής θέμα: Πώς να αξιολογούμε μέσα σε ένα πλαίσιο διοίκησης βάσει αποτελεσμάτων; Πώς να εκφράζουμε βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα με μακροπρόθεσμες εκπαιδευτικές διαδικασίες;
- Καθορίζουμε ποιος αξιολογεί ποιόν και τι; Ο Διευθυντής/Η Διευθύντρια; Οι σύμβουλοι; Οι εξωτερικοί εμπειρογνώμονες; Ο σύλλογος διδασκόντων; Οι γονείς; Οι μαθητές και οι μαθήτριες;

Το σχολείο στην κοινωνία ή η κοινωνία στο σχολείο;

Ποιος είναι ο ρόλος του σχολείου στην κοινωνία; Ποιος είναι ο ρόλος της κοινωνίας στο σχολείο; Το σχολείο είναι ένας πολύ ιδιαίτερος χώρος, ένα είδος εργαστηρίου για τον κόσμο μέσα στον κόσμο. Συχνά γεννιέται το ερώτημα αν το σχολείο θα πρέπει να είναι ένα καταφύγιο και ένα άσυλο και η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι και ναι και όχι. Ναι, διότι είναι ένας χώρος ο οποίος θα πρέπει να είναι προστατευμένος ώστε να επιτρέπει στον καθένα να μπορεί να αναπτυχθεί με τους δικούς του ρυθμούς, ένας χώρος με τους δικούς του κανόνες και τις δικές του πρακτικές. Όχι, γιατί το σχολείο θα πρέπει να είναι ένας χώρος που συνδέεται με την κοινωνία και τον κόσμο.

Διευκρινίζουμε και δηλώνουμε τις προσδοκίες της κοινωνίας από το σχολείο με το να

- Αρχίζουμε μια συζήτηση σχετικά με τις προτεραιότητες της κοινωνίας για το σχολείο
- Αποτυπώνουμε τα όρια των ποικιλόμορφων αποστολών του: επιστημονική αποστολή (η ανάπτυξη και η διατήρηση μιας ευρείας βάσης γνώσεων), κοινωνική αποστολή (προώθηση ίσων ευκαιριών, ανάπτυξη ενεργών πολιτών), οικονομική αποστολή (ανάπτυξη ενός επαγγελματικού προγράμματος και ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας) και μια αποστολή προσωπικής ανάπτυξης (συμβολή στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και του όλου δυναμικού της)
- Σεβόμαστε τον πολύ ιδιαίτερο χαρακτήρα του σχολείου: ένας χώρος μάθησης όπου ο καθένας έχει το δικαίωμα να κάνει λάθος, όπου η «απόδοση» και η «κερδοφορία» έχουν διακριτές και κατάλληλες σημασίες διαφορετικές από αυτές που μπορεί να έχουν στη σφαίρα των οικονομικών

Δημιουργούμε από κοινού ένα πρόγραμμα σε κάθε συγκεκριμένη περιφέρεια με το να

- Παρέχουμε βιώσιμες και αρμονικές σχέσεις μεταξύ των διαφόρων συνεργατών
- Κάνουμε το σχολείο ένα στοιχείο πολιτισμού και ένα όχημα ανάπτυξης μιας περιφέρειας τόσο για τα παιδιά όσο και για τους ενήλικες

Επαναφέρουμε τον διάλογο και τον αντίλογο με το να

- Αναζητούμε την ενεργή και αφοσιωμένη συμμετοχή των νέων ανθρώπων, των εκπαιδευτικών, των γονέων και όλων όσων επηρεάζονται από το σχολείο, στη βάση μια σαφώς καθορισμένης δομής και με σαφείς ρόλους για όλους όσους συμμετέχουν
- Προωθούμε χώρους και ευκαιρίες για ανταλλαγή και συζήτηση πριν τη λήψη αποφάσεων
- Δίνουμε θετική αξία στις διαφορετικές απόψεις και στις αντικρουόμενες συζητήσεις και διαλόγους
- Αναπτύσσουμε συντονισμένες διαδικασίες αξιολόγησης
- Αναλαμβάνουμε ευθύνη για τις επιλογές μας και είμαστε έτοιμοι να εξηγήσουμε τους λόγους που τις υπαγόρευαν

Οδηγός για περαιτέρω μελέτη

Ο οδηγός αυτός περιλαμβάνει μερικά από τα σπουδαιότερα έγγραφα και τις εκδόσεις στις οποίες βασίστηκε αυτό το μανιφέστο και τις οποίες ίσως επιθυμείτε να εξερευνήσετε και να συμβουλευθείτε. Με κανένα τρόπο δεν συνιστά έναν πλήρη και έγκυρο κατάλογο πηγών για τα θέματα που αναπτύσσονται στο μανιφέστο αυτό.

Έγγραφα του Συμβουλίου της Ευρώπης

Education for sustainable democratic societies: the role of teachers, MED 23-13, 2010.

Council of Europe Charter on education for democratic citizenship and human rights education, Recommendation CM/Rec(2010)7.

Council of Europe Recommendation CM/Rec(2012)13 on ensuring quality education.

Declaration of the 24th Standing Conference of Ministers of Education of the Council of Europe on governance and quality education, 2013.

Άλλα

Beckhard R. (1969), *Organization development: strategies and models*, AddisonWesley, Reading.

Comenius J. A. (1680), *Spicilegium didacticum*.

Dewey J. (1997), *Democracy and education*, first published 1916, Free Press, New York, NY.

Harris R. and Lazar I. (2011), "Overcoming resistance", in Huber J. and Mompoin-Gaillard P. (eds), *Teacher education for change: the theory behind the Council of Europe Pestalozzi Programme* (Pestalozzi series No.1), Council of Europe, Strasbourg.

Huber J. and Mompoin-Gaillard P. (eds) (2011), *Teacher education for change: the theory behind the Council of Europe Pestalozzi Programme* (Pestalozzi series No. 1), Council of Europe, Strasbourg.

Huber J. and Reynolds C. (eds) (2014), *Developing intercultural competence through education* (Pestalozzi series No. 3), Council of Europe, Strasbourg.

Illich I. (1971), *Deschooling society*, Harper & Row, New York, NY.

Kincheloe J. (2002), *Teachers as researchers: qualitative paths to empowerment*, Routledge Falmer, New York, NY.

Mompoin-Gaillard P. (2010), "Professional development and social recognition of the teaching profession", introductory paper for the 2nd sub-theme of the 23rd Session of the Council of Europe Standing Conference of Ministers of Education, Ljubljana, Slovenia.

Mompoin-Gaillard P. (2011), "Values vs. themes", in Huber J. and Mompoin-Gaillard P. (eds), *Teacher education for change: the theory behind the Council of Europe Pestalozzi Programme* (Pestalozzi series No.1), Council of Europe, Strasbourg.

Morin E. (ed.) (2000), *Les sept savoirs nécessaires à l'éducation du futur*, Le Seuil, Paris.

Nissenbaum H. (2001), "How computer systems embody values", *IEEE Computer*, (March) New York, NY.

Nussbaum M. C. (2010), *Not for profit: why democracy needs the humanities*, Princeton University

Press, NJ.

Rifkin J. (2009), *The empathic civilization*, Tarcher, New York, NY.

Rogers C. R. (1969), *Freedom to learn*, Merrill, Columbus, OH.

Turkle S., (2012) "The fight from conversation", *The New York Times: Sunday review*, April 21.

Wolf M. (2008), *Proust and the squid*, Harper Perennial, New York, NY.

Σχεδιάζοντας αυτό το μανιφέστο, επαγγελματίες της εκπαίδευσης στοχάστηκαν πάνω στο δικό τους όραμα για την εκπαίδευση, το σκοπό της και το δικό τους ρόλο μέσα σε αυτήν. Αυτή η εργασία αναδεικνύει τις αλλαγές που είναι απαραίτητες ώστε να μπορέσει η εκπαίδευση να συνεισφέρει σε βιώσιμες δημοκρατικές κοινωνίες στο μέλλον, και παρουσιάζει τη νέα εικόνα του εκπαιδευτικού επαγγέλματος και ένα νέο ήθος για τους εκπαιδευτικούς. Αυτό το μανιφέστο απευθύνεται εξίσου σε όλους όσους παίρνουν ενεργητικά μέρος στην εκπαίδευση και στη μάθηση, στον καθένα που φέρει ευθύνη σε αυτόν τον τομέα – σε όλα τα επίπεδα της τυπικής εκπαίδευσης, από την προσχολική βαθμίδα μέχρι την ανώτατη εκπαίδευση, αλλά και στην μη τυπική και στην άτυπη εκπαίδευση. Εν ολίγοις, ενώ θέτει στο κέντρο τους εκπαιδευτικούς, αφορά τον καθένα μας, είτε από τη θέση του δια βίου μαθητευόμενου, είτε ως γονέας ή ως κοινωνικός, πολιτικός ή πολιτιστικός φορέας

EL

www.coe.int

Το Συμβούλιο της Ευρώπης είναι ο ηγετικός οργανισμός της ηπείρου για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αποτελείται από 47 κράτη μέλη, 28 από τα οποία είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν υπογράψει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, μια συνθήκη συνταγμένη προκειμένου να προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημοκρατία και τους κανόνες δικαίου. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επιβλέπει την εφαρμογή της Σύμβασης στα κράτη μέλη.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE